

คู่มือ
การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการที่ดินของรัฐ

โดย
ส่วนจัดการที่ดินของรัฐ สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
กรมที่ดิน

คำนำ

สำนักงานจัดการที่ดินของรัฐ มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดินของรัฐด้านต่างๆ ได้แก่ การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน การควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ และการรังวัดที่ดินเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

ในส่วนของการทำงานด้านการควบคุมดูแลการบริหารจัดการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ได้แก่ การขออนุญาตสภาพเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ การขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ ทบวงการเมืองขออนุญาตใช้ที่ดินของรัฐ การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐ การเปลี่ยนสภาพจากการใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง การที่เอกชนขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ การขออนุญาตูดทราย การขอสัมปทาน การขุดลอกแหล่งน้ำที่ต้นเงิน ซึ่งอยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของส่วนจัดการที่ดินของรัฐ การปฏิบัติงานในส่วนนี้เกี่ยวข้องกับระเบียบ กฎหมายหลายฉบับ และต้องอาศัยข้อมูลจากหน่วยงานอื่นเป็นส่วนใหญ่ มีความยุ่งยากในทางปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกิดประสิทธิผล สมความมุ่งหมาย สามารถปฏิบัติงาน ได้บรรลุผลสำเร็จด้วยความเข้าใจ สะดวกรวดเร็ว ลดปัญหาความสับสนของกระบวนการอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ราชการ และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานการจัดการที่ดินของรัฐเล่มนี้ขึ้น

สำนักงานจัดการที่ดินของรัฐ หวังว่าคู่มือที่ได้จัดทำขึ้นนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

สำนักงานจัดการที่ดินของรัฐ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 การถอนสภาพที่ดินสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน เพื่อให้ทบวงการเมือง ใช้ประโยชน์ในราชการ	1
บทที่ 2 ขอนั้นทะเบียนที่ดิน เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ	7
บทที่ 3 การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ	12
บทที่ 4 การสงวนที่ดินของรัฐ เพื่อประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน	18
บทที่ 5 การเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง	23
บทที่ 6 ทบวงการเมืองขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นการชั่วคราว ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน	26
บทที่ 7 การขออนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน	29
บทที่ 8 การขอสัมปทานตามมาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน	40
บทที่ 9 การพิจารณาอนุญาตให้ดูตรวจราย	44
ภาคผนวก	49

บทที่ 1

การถอนสภาพที่ดินสาธารณะประโยชน์ เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

1. ประเภทที่ดินและความหมาย

การถอนสภาพ หมายถึง การถอนสภาพตามมาตรา 8 วรรคสอง (1) และ (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ที่มีผลทำให้ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หรือที่ดินที่ได้มีการหวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมือง ซึ่งมีได้ตกเป็นที่ราชพัสดุ เปลี่ยนสถานะหรือพ้นสภาพจากการเป็นที่ดินนั้นๆ

ที่ดินที่จะถอนสภาพจะต้องเป็นที่ดินสาธารณะสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน ถ้าการถอนสภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ ซึ่งที่ดินดังกล่าวจะตกเป็นที่ราชพัสดุ ตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.2518 โดยมีต้องนำขึ้นทะเบียนตามมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ส่วนการถอนสภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาผลประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ที่ดินดังกล่าวจะตกเป็นที่กว้างว่างเปล่าเพื่อให้อธิบดีหรือทบวงการเมืองที่ได้รับมอบหมายนำไปจัดหาผลประโยชน์ตามมาตรา 10, 11 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ต่อไป

2. ขอบกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

2.1 มาตรา 8 วรรคสอง (1) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

2.2 ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2541

2.3 หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0723/ว 10962 ลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2544 เรื่อง ทบวงการเมืองใช้ที่ดินสาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันในเขตปฏิรูปที่ดิน

2.4 หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0723/ว 3105 ลงวันที่ 29 ตุลาคม 2544 เรื่อง ข้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย

2.5 หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ มท 0511.2/ว 184 ลงวันที่ 16 มกราคม 2546 เรื่อง ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2541

2.6 หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0511.3/ว 591 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2547 เรื่อง มาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณะสมบัติ

2.7 หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 3312 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2547 เรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

2.8 หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0511.3/ว 38841 ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2548 เรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการ

2.9 หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0511.3/ว 1833 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2549 เรื่อง มาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์

3. การดำเนินการ

3.1 ให้ผู้ขอมีหนังสือแสดงความประสงค์ขอถอนสภาพที่ดินต่อกรมที่ดินหรือจังหวัด ตามมาตรา 8 วรรคสอง (1) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (กรณีผู้ขอไม่ใช่ทบวงการเมืองตามความในประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ผู้ขอแจ้งหน่วยงานต้นสังกัด แสดงความประสงค์ต่อกรมที่ดิน หรือจังหวัดท้องที่ที่ดินตั้งอยู่) พร้อมหลักฐาน

(1) โครงการ โดยแสดงเหตุผลความจำเป็น วิธีดำเนินการ งบประมาณ

(2) แผนผังการใช้ที่ดิน จัดทำโดยมาตราส่วนที่เหมาะสมต่อการพิจารณา แสดง รายละเอียด ประเภทการใช้ ขนาดกว้าง - ยาว ของพื้นที่ใช้สอยในกิจกรรมแต่ละประเภท ที่อยู่ในโครงการ โดยหมายสี และคำนวณเนื้อที่ให้ปรากฏชัดเจน

(3) แผนที่แสดงอาณาเขตบริเวณที่ดินโดยสังเขป

(4) สำเนาแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของที่ดินที่ขอถอนสภาพทั้งฉบับ เพื่อประกอบการตรวจสอบและสามารถอ่านการลงค่าพิักัดในรูปแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา

3.2 กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนหรือได้เข้าใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ว่าจะได้รับอนุมัติใน หลักการให้เข้าใช้ประโยชน์ตามระเบียบฯ แล้วหรือไม่ ให้ยื่นคำขออนุญาตตามมาตรา 9 ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 3312 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2547

3.3 ตรวจสอบว่าที่ดินที่ขอถอนสภาพอยู่ในแปลงที่สำรวจความเหมาะสมที่จะให้ใช้เพื่อประโยชน์ในทางราชการได้หรือไม่ ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0723/ว 3443 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2544 ถ้าไม่อยู่ในแปลงที่กำหนด ก็ไม่อาจพิจารณาอนุมัติได้

3.4 ตรวจสอบเขตป่าไม้ เช่น ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าไม้ถาวร ถ้าอยู่ ให้มีหนังสือสอบถามหน่วยงานผู้ดูแลรักษาว่า หากจะถอนสภาพเพื่อให้ส่วนราชการใช้ประโยชน์ จะมีข้อขัดข้องประการใดหรือไม่

3.5 ตรวจสอบว่าที่ดินที่ขอถอนสภาพอยู่ในท้องที่ที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินหรือไม่ ถ้าอยู่ให้ดำเนินการตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0723/ว 10962 ลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2544 เมื่อได้รับแจ้งว่าสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินเพื่อปฏิรูปที่ดิน ตลอดไป ให้รายงานกรมที่ดินทราบ พร้อมทั้งดำเนินการเป็นเรื่องขอขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ ตามมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ก่อนส่งเรื่องไปกรมที่ดินพิจารณาให้จังหวัดประกาศการขึ้นทะเบียนด้วย

3.6 ประสานงานสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด เพื่อพิจารณาว่ามีข้อขัดข้องทางด้านผังเมือง หรือไม่

3.7 กรณีที่ดินอยู่ในจังหวัดที่คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเมืองหลัก ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ พ.ศ.2541 ข้อ 10 เพื่อประกอบการพิจารณาของกระทรวงมหาดไทย

3.8 ให้จังหวัดประสานผู้ขอยื่นคำขอรังวัดต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา หรือ ส่วนแยก แล้วแต่กรณี จัดทำแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพ ตามหลักวิชาการแผนที่ มาตราส่วน 1:4,000 หรือ

1 : 50,000 หรือ 1 : 250,000 โดยพิจารณาตามความเหมาะสมจากขนาดเนื้อที่ กับการจัดวางรูปแบบที่ในกระดาษ A4 เว้นกรณีรูปแบบที่มีขนาดใหญ่ หรือเล็กเกินไปจะใช้มาตราส่วนอื่น หรือขนาดกระดาษอื่นก็ได้ โดยให้แสดงแนวเขต จำนวนเนื้อที่ของที่ดินที่ขอถอนสภาพ และจำนวนเนื้อที่คงเหลือ พร้อมทั้งแสดงเขตข้างเคียงติดต่อกันให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา และพิจารณาเทียบเคียงกับรูปแบบที่ แสดงรายละเอียดต่างๆ ตามตัวอย่างที่แนบใน หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0511.3/ว 38841 ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2548

(1) กรณีที่ดินที่ขอถอนสภาพติดทางหลวงแผ่นดิน ทางสาธารณะ ลำเหมืองสาธารณะ หรือคลองส่งน้ำชลประทาน ฯลฯ ให้แสดงเส้นทางดังกล่าวไปบรรจบขอบแผนที่ หากมีทางแยกหรือทางตัน แสดงให้ปรากฏในรูปแบบที่ด้วย

(2) กรณีข้างเคียงติดทางสาธารณะให้ระบุว่า เป็นทางลาดยางหรือลูกรัง พร้อมระบุบ้านหรือตำบล หรืออำเภออะไรที่อยู่ถัดไปจากท้องที่ที่ขอถอนสภาพ แล้วแต่กรณีว่าจะถึงที่ใดก่อนเช่น ไปบ้าน (ชื่อบ้านถัดไปลำดับแรกที่ถึงก่อน)

(3) กรณีข้างเคียงติดทางหลวงแผ่นดิน หรือทางหลวงชนบท ให้ระบุชื่อและ หมายเลขทาง พร้อมระบุเส้นทางดังกล่าวไปอำเภอใดที่อยู่ถัดจากอำเภอที่ขอถอนสภาพ หากบรรจบ ทางหลวงแผ่นดิน หรือทางหลวงชนบทเส้นอื่นก่อนถึงอำเภอถัดไป ให้ระบุว่าบรรจบทางหลวงแผ่นดิน หรือทางหลวงชนบทชื่อใด หมายเลขใด

(4) ในกรอบแผนที่ภายใต้มาตราส่วนที่กำหนดไว้ หากมีสถานที่สำคัญ เช่น วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ ฯลฯ ให้แสดงที่ตั้งสถานที่ พร้อมระบุชื่อโดยแสดงสัญลักษณ์ลงในแผนที่

(5) ให้แสดงค่าพิกัดที่ตั้งของที่ดินที่ขอถอนสภาพที่ขอบแผนที่ด้วยระบบภูมิศาสตร์หรือระบบพิกัดจาก UTM

(6) ส่งสำเนาต้นร่างแผนที่ รายการรังวัด (ร.ว.67) และรายการคำนวณ ในการจัดทำแผนที่เพื่อเป็นหลักฐาน

(7) กรณีที่ดินที่ขอถอนสภาพ มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) แล้ว ให้หมายสีแดงแนวเขต ระบุน้ำจำนวนเนื้อที่ที่ขอถอนสภาพ และเนื้อที่คงเหลือให้ปรากฏในสำเนาแผนที่ นสล. โดยส่งพร้อมสำเนาทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ (ถ้ามี)

3.9 สอบสวนประวัติความเป็นมา เพื่อให้เป็นหลักการและเหตุผลในร่างพระราชกฤษฎีกา และเพื่อให้ทราบการเป็นที่สาธารณะในลักษณะใด ดังต่อไปนี้

(1) เป็นโดยกฎหมาย สอบสวนว่า สงวนหวงห้ามไว้เมื่อใด เพื่อประโยชน์อะไร ผู้ใดประกาศสงวนหวงห้าม อาศัยอำนาจกฎหมายใด หรือ

(2) เป็นโดยการเข้าร่วมกันของราษฎร สอบสวนว่า ราษฎรเข้าร่วมกันมาเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมใด ตั้งแต่เมื่อใด หรือ

(3) เป็นโดยสภาพของที่ดินเอง เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง ให้สอบสวนว่า เกิดขึ้นเมื่อใด ราษฎรใช้ประโยชน์อะไรบ้าง หรือ

(4) เป็นโดยการอุทิศ สอบสวนว่า เดิมเป็นที่ดินของผู้ใด ได้อุทิศให้โดยตรงหรือโดยปริยาย ตั้งแต่เมื่อใด มีหลักฐานอย่างไร หรือไม่

กรณี (1) - (4) ถ้าเลิกใช้แล้ว ให้สอบสวนว่า เลิกใช้ตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด เลิกใช้ทั้งแปลงที่สาธารณะหรือเลิกใช้บางส่วนเฉพาะที่เอกชนสภาพ มีผู้บุกรุกหรือไม่ กรณียังใช้ประโยชน์ร่วมกันอยู่ ให้ผู้ขอจัดหาที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ร่วมกันแทนก่อน และชี้แจงให้ราษฎรที่ใช้ประโยชน์ทราบว่า ที่ดินที่ให้ใช้แทนมีสภาพ อาณาเขต เนื้อที่เท่าใด อยู่ห่างจากที่ดินแปลงเดิมเพียงใด พร้อมประสานขอความเห็นจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตพื้นที่ประกอบการพิจารณา

3.10 ให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่จัดประชุมราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้ความเห็นว่า หากจะถอนสภาพที่ดินแปลงนี้จะขัดข้องและได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ อย่างไร โดยระบุในรายงานการประชุมให้ชัดเจนว่า ขัดข้องและเดือดร้อนหรือไม่

3.11 ให้สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ประชุมพิจารณาให้ความเห็น เกี่ยวกับการถอนสภาพ โดยระบุในรายงานการประชุมให้ชัดเจนว่า ที่ประชุมมีมติให้ถอนสภาพหรือไม่ให้ถอนสภาพ

3.12 อำเภอและจังหวัด มีความเห็นเกี่ยวกับการถอนสภาพนี้อย่างไร

3.13 กรณีที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนมีเนื้อที่เกินหรือใช้นอกเหนือจากที่กำหนดในบัญชี ให้คณะกรรมการตามข้อ 9 แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ พ.ศ.2541 ร่วมตรวจสอบพิจารณาว่า พื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ตามแผนผังโครงการหรือไม่ สมควรให้ใช้มากน้อยเพียงใด โดยให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งแสดงเหตุผลความจำเป็นด้วย

ขั้นตอนการดำเนินการของกรมที่ดิน

3.14 ประสานไปยังกรมโยธาธิการและผังเมืองเพื่อขอทราบว่าการถอนสภาพที่ดินดังกล่าวจะมีข้อขัดข้องทางด้านผังเมืองเพียงใดหรือไม่

3.15 ประสานงานไปยังกรมการปกครองเพื่อตรวจสอบชื่อตำบล อำเภอ และจังหวัด ให้เป็นที่ถูกต้องแน่นอนเสียก่อน

3.16 กรมที่ดินจะยกร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้วแต่กรณี พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างฯ และแผนที่ท้ายพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ทำบันทึกสรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และความเห็นเสนอรองปลัดกระทรวงมหาดไทย หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านกิจการความมั่นคงภายใน พิจารณานำเสนอคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย

3.17 เรื่องที่ผ่านการเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย ให้บันทึกสรุปเรื่องเรียนรองปลัดกระทรวงมหาดไทย หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านกิจการความมั่นคงภายใน นำเรียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาลงนามในหนังสือเรียนเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยลงนามแล้ว ส่วนราชการเจ้าของเรื่องจะต้องส่งหนังสือดังกล่าว พร้อมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชกฤษฎีกาบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างฯ แผนที่ท้ายร่างฯ และบันทึกวิเคราะห์สรุปร่างดังกล่าว จำนวน 140 ชุด ไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี หลังจากที่เรื่องผ่านการพิจารณาของที่ประชุมคณะรัฐมนตรีแล้วอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินฯ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งร่างกฎหมายที่ผ่านการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว หากเป็นร่างพระราชกฤษฎีกา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะแจ้งให้กระทรวงมหาดไทยจัดส่งแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จำนวน 5,300 ฉบับ ไปเพื่อนำลงประกาศ

ในราชกิจจานุเบกษา หากเป็นร่างพระราชบัญญัติจะแจ้งให้กระทรวงมหาดไทยจัดส่งร่างพระราชบัญญัติขึ้นที่หลักการและเหตุผลประกอบร่าง และแผนที่ท้ายพระราชบัญญัติ จำนวน 2,800 ฉบับ ไปเพื่อนำเสนอเข้าที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว จะต้องส่งให้วุฒิสภาพิจารณาในการประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเมื่อร่างพระราชบัญญัติฯ ได้ผ่านการเห็นชอบจากที่ประชุมวุฒิสภาแล้ว สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะแจ้งให้กระทรวงมหาดไทยจัดส่งแผนที่ท้ายพระราชบัญญัติ จำนวน 5,300 ฉบับ ไปเพื่อนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ขั้นตอนการดำเนินการของกรมที่ดินและจังหวัด เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

3.18 พระราชกฤษฎีกาถอนสภาพฯจะมีผลใช้บังคับเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ดังนั้น เมื่อได้รับแจ้งจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีว่าได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว กรมที่ดินจะต้องแจ้งผู้ขอ กรมธนารักษ์ ทราบ พร้อมแจ้งให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้

(1) จัดทำทะเบียนการครอบครองที่ดินไว้เป็นหลักฐาน แยกประเภทตามแบบทำยทะเบียนฯ ปี พ.ศ.2541 ถ้าได้จัดทำทะเบียนดังกล่าวไว้ก่อนแล้ว ก็ให้ใช้ทะเบียนนั้นตามรายการต่อไป

(2) จังหวัดปิดประกาศการถอนสภาพที่ดินเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ว่าการกิ่งอำเภอ และศาลากลางจังหวัด

(3) ที่ดินที่ถอนสภาพ ถ้าอยู่ในบริเวณที่มีระวางแผนที่ หรือระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศ หรือระวางรูปถ่ายทางอากาศ ให้นำรูปแผนที่ลงในระวางดังกล่าว

(4) แจ้งให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาจัดการจำหน่ายทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์ และคืนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (ถ้ามี) ให้แก่ สำนักงานที่ดินจังหวัด เพื่อดำเนินการ ดังนี้

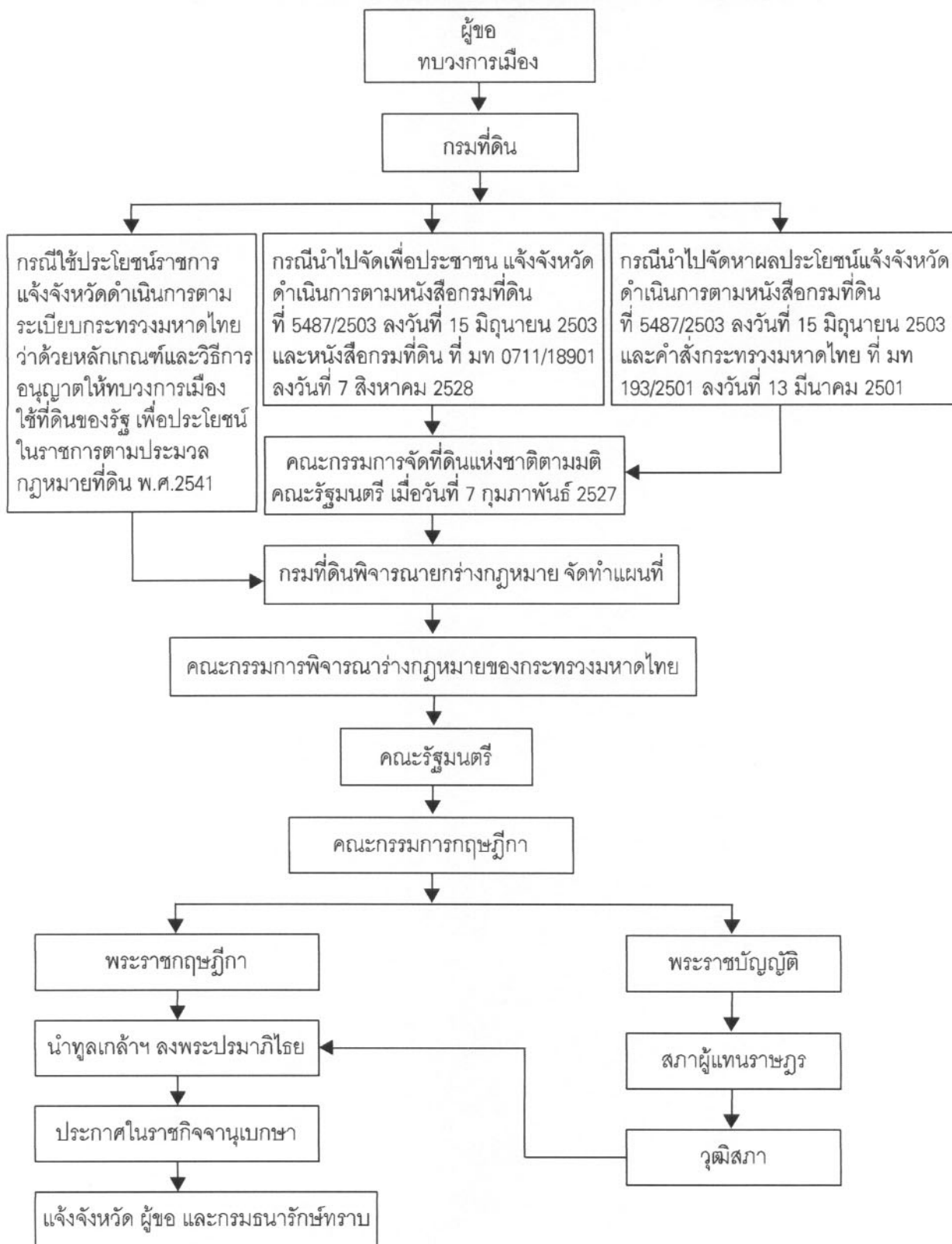
(ก) ในกรณีมีทะเบียนที่สาธารณะประโยชน์ ให้หมายเหตุในทะเบียนว่า ได้ถอนสภาพทั้งแปลงหรือบางส่วน โดยระบุเนื้อที่ที่ถอนสภาพแล้ว

(ข) กรณีที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และมีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้วทั้งแปลง เป็นการเปลี่ยนประเภทการใช้ที่ดิน ให้จังหวัดแจ้งทบวงการเมืองผู้ใช้ประโยชน์ ประสานงานกับธนารักษ์พื้นที่ขอเปลี่ยนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงใหม่ เพื่อให้ตรงกับประเภทของที่ดิน และให้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ใหม่ได้ โดยปฏิบัติตามระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ.2517

(ค) กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และได้มีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้วบางส่วน การแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้ปฏิบัติตามระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการเพิกถอนหรือแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ.2529 โดยอนุโลม

หมายเหตุ จังหวัดให้ดำเนินการตามข้อ 3.1 ถึงข้อ 3.13 และข้อ 3.18 (1) (2) (3) (4)

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
การทอนสภาพที่ดินสาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

บทที่ 2

การขอขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

1. ประเภทที่ดินและความหมาย

หมายถึง การนำที่ดินของรัฐขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ โดยจัดให้มีแผนที่แสดงขอบเขตที่ดิน และประกาศให้ประชาชนทราบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้ มีอำนาจในการจัดขึ้นทะเบียน ตามมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ประเภทที่ดินที่จะขึ้นทะเบียนได้ คือ

1.1 ที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง

1.2 ที่ดินสาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ซึ่งได้ถอนสภาพตามมาตรา 8 (1) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

1.3 ที่ดินที่ถูกถอนสภาพโดยกฎหมาย ว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีมติไม่ประสงค์จะใช้ประโยชน์เพื่อการปฏิรูปที่ดินตลอดไป หรือ ตามกฎหมายอื่นๆ

2. ขอบกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

2.1 มาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

2.2 กฎกระทรวงฉบับที่ 25 (พ.ศ.2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497

2.3 ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2541

2.4 หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0723/ว 3105 ลงวันที่ 29 ตุลาคม 2544 เรื่อง ข้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ

2.5 หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 3312 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2547 เรื่อง ชักข้อมความเข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทบวงการเมืองหรือส่วนราชการขอใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการ

3. การดำเนินการ

3.1 ให้ผู้ขอมีหนังสือแสดงความประสงค์ขอขึ้นทะเบียนที่ดินต่อกรมที่ดินหรือจังหวัด ตามมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กรณีผู้ขอไม่ใช่ทบวงการเมืองตามความในประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ผู้ขอแจ้งหน่วยงานต้นสังกัด แสดงความประสงค์ต่อกรมที่ดิน หรือจังหวัดท้องถิ่นที่ดิน ตั้งอยู่ พร้อมหลักฐานดังนี้

(1) โครงการ โดยแสดงเหตุผลความจำเป็น วิธีดำเนินการ งบประมาณ

(2) แผนผังการใช้ที่ดิน จัดทำโดยมาตราส่วนที่เหมาะสมต่อการพิจารณา แสดง รายละเอียด ประเภทการใช้ ขนาดกว้าง - ยาว ของพื้นที่ใช้สอยในกิจกรรมแต่ละประเภท ที่อยู่ในโครงการ โดยหมายสี และคำนวณเนื้อที่ให้ปรากฏชัดเจน

(3) แผนที่แสดงอาณาเขตบริเวณที่ดินโดยสังเขป

(4) สำเนาแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนทั้งฉบับ เพื่อประกอบการตรวจสอบและสามารถอ่านการลงคำพิพากษาในรูปแผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย

3.2 กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนหรือได้เข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินไม่ว่าจะได้รับอนุมัติในหลักการให้เข้าใช้ประโยชน์ตามระเบียบฯ แล้วหรือไม่ ให้ยื่นคำขออนุญาตตามมาตรา 9 ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 3312 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2547

3.3 ตรวจสอบเขตป่าสงวนตาม พ.ร.บ. ป่าสงวนฯ เขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ถ้าอยู่ ให้สอบถามหน่วยงานผู้ดูแลรักษาว่า หากจะขึ้นทะเบียนให้ส่วนราชการใช้ประโยชน์ในราชการจะขัดข้องหรือไม่

3.4 กรณีที่ดินอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน

(1) กรณีขึ้นทะเบียนเนื่องจากเดิมเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน ให้ดำเนินการตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0723/ว 10962 ลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2544

(2) กรณีขึ้นทะเบียนเนื่องจากเป็นที่รกร้างว่างเปล่ามาแต่เดิม ให้ทำหนังสือแจ้งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินที่ดินนั้นตั้งอยู่ว่าจะขัดข้องหรือไม่ อย่างไร หากจะดำเนินการขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ

3.5 ประสานไปยังผู้บังคับการจังหวัดทหารบกหรือหน่วยทหารที่รับผิดชอบพื้นที่แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาว่าจะขัดข้องทางด้านยุทธศาสตร์ หรือไม่

3.6 ประสานงานสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด เพื่อพิจารณาว่ามีข้อขัดข้องทางด้านผังเมือง หรือไม่

3.7 กรณีที่ดินอยู่ในจังหวัดที่คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเมืองหลัก ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ พ.ศ.2541 ข้อ 10 เพื่อประกอบการพิจารณาของกระทรวงมหาดไทย

3.8 ให้จังหวัดประสานผู้ขอยื่นคำขอรังวัดต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา หรือส่วนแยกแล้วแต่กรณี จัดทำแผนที่ท้ายประกาศฯ ตามหลักวิชาการแผนที่ มาตราส่วน 1:4,000 หรือ 1:50,000 หรือ 1:250,000 โดยพิจารณาตามความเหมาะสมจากขนาดเนื้อที่กับการจัดวางรูปแผนที่ในกระดาษ A4 เว้นกรณีรูปแผนที่ที่มีขนาดใหญ่หรือเล็กเกินไปจะใช้มาตราส่วนอื่นหรือขนาดกระดาษอื่นก็ได้ โดยให้แสดงแนวเขตจำนวนเนื้อที่ของที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียน และจำนวนเนื้อที่คงเหลือ พร้อมทั้งแสดงเขตข้างเคียงติดต่อกันให้ชัดเจนเพื่อประโยชน์ในการนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยพิจารณาเทียบเคียงกับรูปแผนที่ แสดงรายละเอียดต่างๆ ตามตัวอย่างที่แนบในหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0511.3/ว 38841 ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2548

(1) กรณีที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนติดทางหลวงแผ่นดิน ทางสาธารณะ ลำเหมืองสาธารณะ หรือคลองส่งน้ำชลประทาน ฯลฯ ให้แสดงเส้นทางดังกล่าวไปบรรจบขอบแผนที่ หากมีทางแยกหรือทางตันแสดงให้ปรากฏในรูปแผนที่ด้วย

(2) กรณีข้างเคียงติดทางสาธารณะให้ระบุว่าเป็นทางลาดยางหรือลูกรัง พร้อมระบุบ้านหรือตำบล หรืออำเภออะไรที่อยู่ถัดไปจากท้องที่ที่ขอถอนสภาพ แล้วแต่กรณีว่าจะถึงที่ใดก่อนเช่น ไปบ้าน.....(เชื่อบ้านถัดไปลำดับแรกที่ถึงก่อน)

(3) กรณีข้างเคียงติดทางหลวงแผ่นดิน หรือทางหลวงชนบท ให้ระบุชื่อและหมายเลขทาง พร้อมระบุเส้นทางดังกล่าวไปอำเภอใดที่อยู่ถัดจากอำเภอที่ขอถอนสภาพ หากบรรจบทางหลวงแผ่นดิน หรือ ทางหลวงชนบทเส้นอื่นก่อนถึงอำเภอถัดไป ให้ระบุว่าบรรจบทางหลวงแผ่นดิน หรือ ทางหลวงชนบทชื่อใด หมายเลขใด

(4) ในกรอบแผนที่ภายใต้มาตราส่วนที่กำหนดไว้ หากมีสถานที่สำคัญ เช่น วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ ฯลฯ ให้แสดงที่ตั้งสถานที่ พร้อมระบุชื่อโดยแสดงสัญลักษณ์ลงในแผนที่

(5) ให้แสดงค่าพิกัดที่ตั้งของที่ดินที่ขอถอนสภาพที่ขอบแผนที่ด้วยระบบภูมิศาสตร์หรือระบบพิกัดจาก UTM

(6) ส่งสำเนาต้นร่างแผนที่ รายการรังวัด (ร.ว.67) และรายการคำนวณ ในการจัดทำแผนที่เพื่อเป็นหลักฐาน

(7) กรณีที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียน มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) แล้ว (เช่น ในเขตพระราชกฤษฎีกาประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน) ให้หมายถึงแสดงแนวเขต ระบุจำนวนเนื้อที่ที่ขอขึ้นทะเบียน และเนื้อที่คงเหลือให้ปรากฏในสำเนาแผนที่นสล. โดยส่งพร้อมสำเนาทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ (ถ้ามี)

3.9 การสอบสวนประวัติความเป็นมา เพื่อให้ทราบการเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าดังต่อไปนี้

(1) สอบสวนถึงที่ตั้ง อาณาเขต เนื้อที่ของที่ดินโดยละเอียดว่าเป็นที่รกร้างว่างเปล่าหรือไม่ มีผู้ครอบครองทำประโยชน์อย่างใด บริเวณใด ขอบด้วยกฎหมายหรือไม่ จำนวนเท่าใด พร้อมแสดงเขตการครอบครอง (ถ้ามี) ไว้ในแผนที่ ตามข้อ 3.8 ด้วย

(2) กรณีเป็นที่รกร้างว่างเปล่า โดยผลของกฎหมาย เช่น พ.ร.บ. การปฏิรูปที่ดิน ให้สอบสวนรวมเรื่องไว้ และจะต้องพิจารณาตามบทบัญญัติ ประกอบกับระเบียบวิธีการที่กำหนดว่าด้วยการนั้นๆ

3.10 ให้สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ประชุมพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนเพื่อใช้ประโยชน์ในราชการ โดยระบุในรายงานการประชุมให้ชัดเจนว่าที่ประชุม มีมติให้ขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใดใช้ประโยชน์อย่างใด

3.11 อำเภอและจังหวัด มีความเห็นเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนนี้อย่างไร

3.12 กรณีที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนมีเนื้อที่เกินหรือใช้นอกเหนือจากที่กำหนดในบัญชี ให้คณะกรรมการตามข้อ 9 แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ พ.ศ.2541 ร่วมตรวจสอบพิจารณาว่า พื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ตามแผนผังโครงการหรือไม่ สมควรให้ใช้มากน้อยเพียงใด โดยให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งแสดงเหตุผลความจำเป็นด้วย

3.13 ให้จังหวัดประกาศการขึ้นทะเบียน ตามมาตรา 8 ทวิ วรรคสอง

3.14 สรุปเรื่องเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด ส่งเรื่องให้กรมที่ดินพิจารณา

ขั้นตอนการดำเนินการของกรมที่ดิน

3.15 เมื่อกรมที่ดินได้รับแจ้งจากจังหวัดแล้ว จะพิจารณาว่าที่ดินนั้นอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะให้ขึ้นทะเบียนได้เพียงใด หรือไม่ ถ้าไม่มีข้อขัดข้องอย่างใด ก็จะพิจารณาถึงความจำเป็นแก่การใช้ประโยชน์ในราชการของทบวงการเมืองนั้น ว่าสมควรจะให้นำที่ดินขึ้นทะเบียนเพียงใด แล้วจะยกร่างประกาศ

พร้อมทั้งจัดทำแผนที่ท้ายประกาศเสนอกระทรวงมหาดไทยเพื่ออนุมัติในหลักการให้ขึ้นทะเบียนก่อน แล้วจึงนำเข้าคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย เมื่อคณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาเห็นชอบแล้ว กรมที่ดินก็จะทำความเห็นเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทยต่อไป

3.16 ส่งประกาศกระทรวงมหาดไทย ให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ขั้นตอนการดำเนินการของกรมที่ดินและจังหวัด เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

3.17 ประกาศกระทรวงมหาดไทยจะมีผลใช้บังคับ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ดังนั้น เมื่อได้รับแจ้งจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ว่าได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว กรมที่ดินจะ

(1) จัดทำทะเบียนการครอบครองที่ดินไว้เป็นหลักฐาน แยกประเภทตามแบบทำยทะเบียนฯ ปี พ.ศ.2541 ถ้าได้มีการจัดทำทะเบียนดังกล่าวไว้ก่อนแล้ว ก็ให้ใช้ระเบียนนั้นลงรายการต่อไป

(2) ให้จังหวัดประกาศการขึ้นทะเบียนฯ ที่ศาลากลางจังหวัด กับที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่

(3) ให้จังหวัดนำรูปแผนที่ลงระวาง ถ้าที่ดินที่ขึ้นทะเบียนอยู่ในบริเวณที่มีระวางแผนที่เพื่อการออกโฉนดที่ดิน หรือระวางภาพถ่ายทางอากาศเพื่อออก น.ส.3 ก. หรือระวางแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศอยู่แล้ว ต้องนำรูปแผนที่ที่ดินนั้นลงระวางด้วย

(4) จังหวัดแจ้งให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาจัดการจำหน่ายทะเบียนที่ดินสาธารณะประโยชน์ และคั่นหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (ถ้ามี) ให้แก่สำนักงานที่ดินจังหวัด เพื่อดำเนินการ ดังนี้

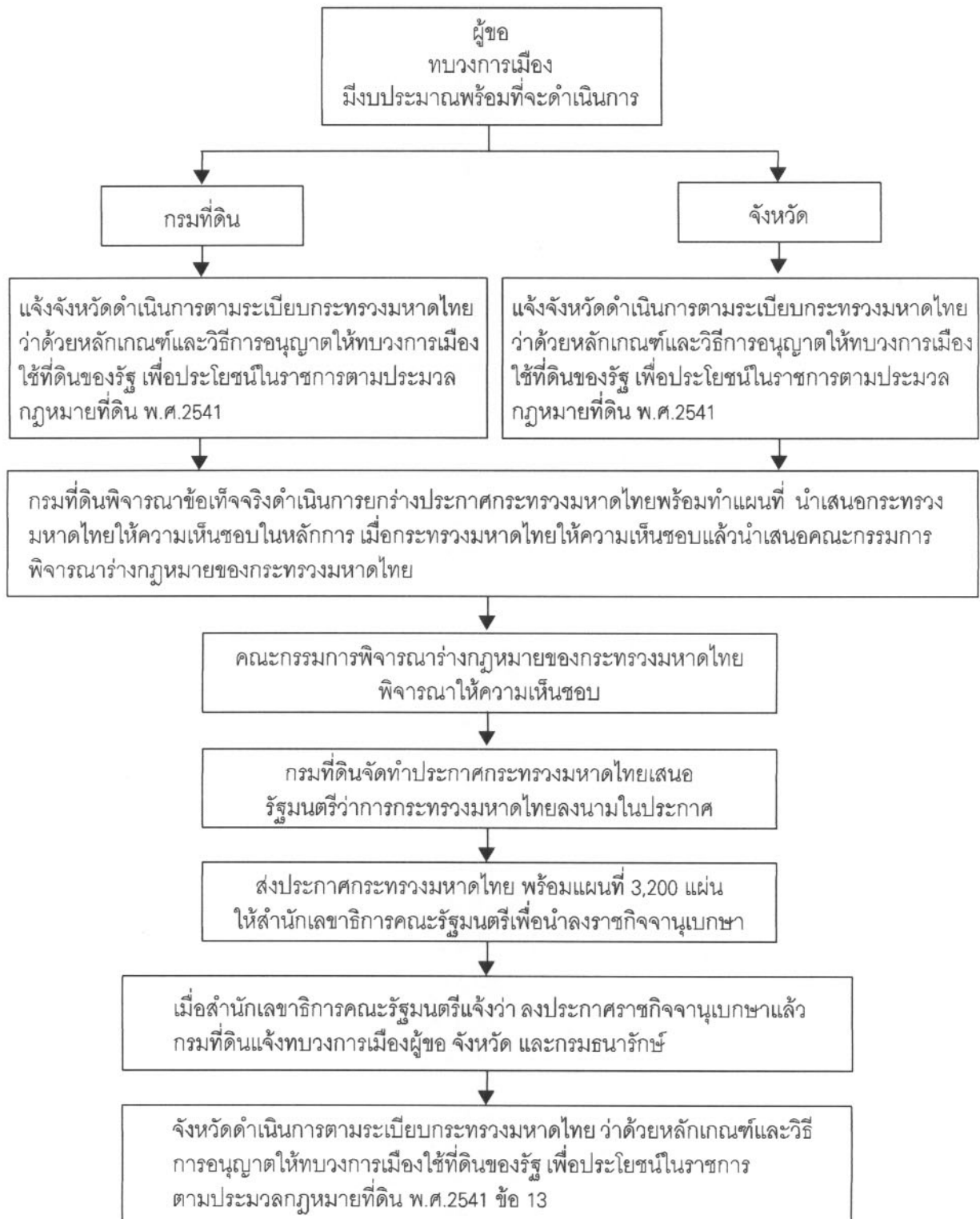
(ก) ในกรณีมีทะเบียนที่สาธารณะประโยชน์ ให้หมายเหตุในทะเบียนว่า ได้ถอนสภาพทั้งแปลงหรือบางส่วน โดยระบุเนื้อที่ที่ถอนสภาพแล้ว

(ข) กรณีที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และมีประกาศขึ้นทะเบียนแล้ว ทั้งแปลง เป็นการเปลี่ยนประเภทการใช้ที่ดิน ให้จังหวัดแจ้งทบวงการเมืองผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดิน ประสานงานกับธนารักษ์พื้นที่ขอเปลี่ยนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงใหม่ เพื่อให้ตรงกับประเภทของที่ดิน และให้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ใหม่ได้ โดยปฏิบัติตามระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ.2517

(ค) กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และได้มีประกาศขึ้นทะเบียนฯ บางส่วน การแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้ปฏิบัติตามระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการเพิกถอนหรือแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ.2529 โดยอนุโลม

หมายเหตุ จังหวัดให้ดำเนินการตามข้อ 3.1 ถึงข้อ 3.14 และข้อ 3.17 (1) (2) (3) (4)

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
การจัดขึ้นทะเบียนที่ดินให้กับทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ
ตามมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

บทที่ 3

การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ

1. ความหมาย

การจัดหาผลประโยชน์ คือ การจัดหาผลประโยชน์ตามมาตรา 10 และ 11 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยการนำที่ดินของรัฐมาจัดหาผลประโยชน์เพื่อให้รัฐหรือให้ท้องถิ่นมีรายได้เพื่อนำไปพัฒนาบำรุงท้องถิ่น ด้วยวิธีการจัดที่ดินให้ใช้ประโยชน์ได้ ซ้ำขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่า หรือให้เช่าซื้อ

2. ประเภทที่ดินที่จะนำมาจัดหาผลประโยชน์

2.1 ที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือตกกลับมาเป็นของแผ่นดิน ตามกฎหมายที่ดิน

2.2 ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน แต่ราษฎรมิได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันต่อไปแล้วหรือรัฐหาที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทนได้เมื่อได้ตราพระราชกฤษฎีกาหรือพระราชบัญญัติถอนสภาพที่ดินแล้ว (โดยจะต้องดำเนินการถอนสภาพตามวิธีการในบทที่ 1 ก่อน)

2.3 ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน ที่มีได้ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือมิได้สงวนไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมีได้มีบุคคลหรือทบวงการเมืองใดมีสิทธิครอบครองอยู่

3. ผู้ที่จะดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ คือ

3.1 อธิบดีกรมที่ดิน (มาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน)

3.2 ทบวงการเมืองที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมายได้แก่
(มาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน)

- (1) กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ
- (2) องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (3) เทศบาล
- (4) องค์การบริหารส่วนตำบล
- (5) เมืองพัทยา
- (6) กรุงเทพมหานคร

4. ขอบกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

4.1 ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 10 และมาตรา 11

4.2 กฎกระทรวงฉบับที่ 11 (พ.ศ.2500) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 20 (พ.ศ.2515)

4.3 กฎกระทรวงฉบับที่ 43 (พ.ศ.2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ข้อ 14 (3)

4.4 คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 193/2501 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2501 เรื่อง ระเบียบการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน

5. วิธีการดำเนินการของผู้อยู่

ผู้ที่ขอจัดหาผลประโยชน์จะต้องแจ้งความประสงค์ไปยังจังหวัดท้องที่ที่ดินตั้งอยู่ พร้อมกับเอกสารและรายละเอียดประกอบการพิจารณาดังนี้

5.1 โครงการจัดหาผลประโยชน์อันประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของที่ดิน จำนวนเนื้อที่ วัตถุประสงค์ เหตุผล วิธีการดำเนินการในการขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่า ให้เช่าซื้อ ตลอดจนเงื่อนไขในการ ดำเนินงานและงบประมาณ

5.2 แผนผังแสดงรายละเอียดการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดิน และประสานงานกับจังหวัด รับผิดชอบจัดทำแผนที่ตามหลักวิชาการแผนที่โดยใช้มาตราส่วน 1 : 4,000 หรือ 1 : 50,000 หรือ 1 : 250,000 ตาม ความเหมาะสม พร้อมแสดงค่าพิคัดด้วย

5.3 ถ้าที่ดินนั้นเป็นที่ดินผืนใหญ่ หรือจำเป็นจะต้องปรับปรุงที่ดินให้เรียบร้อยก่อนการ จัดหาผลประโยชน์ ให้เสนอโครงการและแผนผังการปรับปรุง และการดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดิน นั้น ตลอดจนงบประมาณค่าใช้จ่ายว่าจะใช้เงินงบประมาณแผ่นดินหรืองบประมาณของทบวงการเมืองใด

5.4 ในกรณีที่มิมีวัตถุประสงค์เพื่อขาย แลกเปลี่ยน และให้เช่าซื้อ อันเป็นการจำหน่ายที่ดิน ของรัฐให้หมดไปนั้น จะต้องชี้แจงความจำเป็นและเหตุผลโดยละเอียดว่ารัฐไม่มีความจำเป็นจะต้องสงวน ที่ดินแปลงนั้นไว้เพื่อการอนาคต

5.5 ในกรณีที่มิมีวัตถุประสงค์เพื่อการเช่า หรือให้เช่าซื้อ จะต้องจัดทำร่างสัญญาเช่าหรือ ร่างสัญญาเช่าซื้อ เพื่อประกอบการพิจารณาดู และหากการให้เช่าที่ดินสำหรับปลูกสร้างอาคารหรือ การขออนุญาตให้พิจารณาเสนอเงื่อนไขที่จะให้อาคารหรือถาวรวัตถุที่นั้นตกเป็นของรัฐหรือไม่ ประการใดด้วย

6. วิธีการดำเนินการของจังหวัด

6.1 สอบสวนให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง เขต และเนื้อที่ของที่ดินแปลงนั้น โดย ละเอียดว่าเป็นที่ดินประเภทใด มีผู้บุกรุกหรือครอบครองทำประโยชน์หรือไม่ อย่างไร หากเป็นที่สาธารณ สมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จะต้องสอบสวนและดำเนินการตามเรื่องการถอนสภาพใน บทที่ 1

6.2 ตรวจสอบว่า ที่ดินดังกล่าวอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน หากอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน จะต้องมามีติ ส.ป.ก. ว่าไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินตลอดไปก่อน

6.3 ประสานงานกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดว่า การจัดหาผลประโยชน์ ใน ที่ดินดังกล่าวจะมีข้อขัดข้องทางด้านผังเมืองหรือไม่ เพียงใด

6.4 ตรวจสอบว่า อยู่ในเขตป่าไม้หรือไม่ หากอยู่จะขัดข้องหรือไม่ อย่างไร

6.5 ประสานงานไปยังผู้บังคับการจังหวัดทหารบก ซึ่งที่ดินตั้งอยู่เพื่อพิจารณาว่า จะมี ข้อขัดข้องทางด้านยุทธศาสตร์หรือไม่ เพียงใด

6.6 ให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลให้ความเห็น

6.7 จังหวัดสรุปข้อเท็จจริงเรื่องทั้งหมด พร้อมความเห็นของจังหวัด และส่งเอกสารหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องให้กรมที่ดินพิจารณาดำเนินการ

7. การพิจารณาให้จัดหาผลประโยชน์

เมื่อกรมที่ดินได้รับเรื่องจากจังหวัดแล้ว และพิจารณาเห็นว่า จังหวัดได้ดำเนินการตาม

ระเบียบครบถ้วน และอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะเสนอกระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้จัดหาผลประโยชน์ได้แล้ว ก็จะได้ดำเนินการดังนี้

7.1 กรณีอธิบดีกรมที่ดินเป็นผู้จัดหาผลประโยชน์ ตามมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่จะเป็นการจัดหาผลประโยชน์โดยการขาย และการแลกเปลี่ยน ซึ่งจะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเสียก่อน เนื่องจากเมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีฯ แล้ว ก็จะต้องมีการออกโฉนดที่ดินของรัฐแปลงดังกล่าว เพื่อนำไปจัดหาผลประโยชน์โดยการขาย หรือการแลกเปลี่ยนต่อไป กรณีการถอนสภาพเพื่อนำไปจัดให้ประชาชน จะต้องนำเสนอคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ เห็นชอบก่อน

7.2 กรณีทบวงการเมืองอื่นขอจัดหาผลประโยชน์ ตามมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการจัดหาผลประโยชน์โดยการให้เช่าหรือเช่าซื้อ ซึ่งกรมที่ดินก็ต้องยกร่างประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องมอบหมายให้ทบวงการเมืองจัดหาผลประโยชน์ พร้อมกับแผนที่ท้ายประกาศฯ และความเห็น เสนอให้คณะกรรมการพิจารณา ร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยพิจารณา เมื่อคณะกรรมการฯ พิจารณาเห็นชอบแล้ว กรมที่ดินก็จะเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาลงนามในประกาศมอบหมายให้จัดหาผลประโยชน์ต่อไป

7.3 เมื่อรัฐมนตรีฯ ลงนามในประกาศฯ แล้ว กรมที่ดินก็จะส่งประกาศฯ พร้อมสำเนา ตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีกำหนด ให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้นำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเสร็จแล้ว กรมที่ดินก็จะแจ้งให้ทบวงการเมืองที่ได้รับมอบหมายดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวต่อไป

8. การดำเนินการเมื่อได้รับมอบหมายให้จัดหาผลประโยชน์

8.1 ให้อธิบดีหรือหัวหน้าทบวงการเมืองที่ได้รับมอบหมายแล้วแต่กรณี ประกาศวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการ วิธีการ และรายละเอียดในการจัดหาผลประโยชน์ให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ก่อนดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ไม่น้อยกว่า 30 วัน ประกาศนั้นให้ปิดไว้ ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินสาขาหนึ่งฉบับ ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่หนึ่งฉบับที่บ้านกำนันหนึ่งฉบับ และในที่เปิดเผยในบริเวณที่ดินนั้นหนึ่งฉบับ (กฎกระทรวงฉบับที่ 11 (พ.ศ.2500) ข้อ 6)

ถ้าเป็นกรณีที่อาจได้รับผลประโยชน์เป็นเงินปีหนึ่งเกินกว่า 10,000 บาท หรือเกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ จะประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์รายวันด้วยก็ได้

8.2 ผู้ได้รับมอบหมายให้จัดหาผลประโยชน์ (ทบวงการเมือง) หรืออธิบดีกรมที่ดินเป็นผู้จัดหาผลประโยชน์เอง แล้วแต่กรณี จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ มีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นในการดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ต่ออธิบดีกรมที่ดิน หรือหัวหน้าทบวงการเมืองนั้น ๆ แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งการ

8.3 ทบวงการเมืองที่ได้รับมอบหมายให้จัดหาผลประโยชน์จะต้องจัดทำทะเบียนที่ดินที่จัดหาผลประโยชน์ โดยการให้เช่า และการให้เช่าซื้อ (ตามแบบตัวอย่างท้ายคำสั่งกระทรวงมหาดไทย) รวม 3 ชุด เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานที่ทบวงการเมืองและจังหวัดอย่างละ 1 ชุด ส่งไปกรมที่ดิน 1 ชุด

ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการในทะเบียนอย่างไร ก็ต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ตรงกันทั้ง 3 ชุด โดยส่งรายการที่เปลี่ยนแปลงแก้ไขไปให้จังหวัดและกรมที่ดินทราบด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการพิจารณาขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่า ให้เช่าซื้อ

กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 11 (พ.ศ.2500) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 20 พ.ศ.2515 ดังนี้

1. การขายที่ดินให้กระทำได้โดยวิธีขายทอดตลาด เว้นแต่

1.1 การขายที่ดินในกรณีที่มีผู้เช่าหรือผู้อาศัยอยู่ในที่ดินนั้นติดต่อกันมาไม่น้อยกว่าห้าปี ให้กระทำได้โดยวิธีกำหนดราคาขายตามราคาตลาด และเปิดโอกาสให้ผู้เช่าผู้อาศัยรวมถึงทายาทของผู้เช่าหรือผู้อาศัย แล้วแต่กรณี มีโอกาสซื้อได้ก่อนผู้อื่น เมื่อไม่เป็นที่ตกลงกันจึงให้กระทำได้โดยวิธีขายทอดตลาด หรือ

1.2 การขายที่ดินแก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือได้ช่วยทำประโยชน์ในที่ดินนั้น ให้กระทำได้โดยวิธีกำหนดราคา แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวหลายคนประสงค์จะซื้อที่ดินแปลงเดียวกันและไม่อาจตกลงกันได้ ให้กระทำได้โดยวิธีประกวดราคา

2. การแลกเปลี่ยนที่ดิน ให้แลกเปลี่ยนกับที่ดินซึ่งมีราคาใกล้เคียงกัน โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนนั้น

3. การให้เช่าที่ดิน ให้กำหนดราคาเช่า โดยคำนึงถึงสภาพแห่งท้องที่ประกอบกับทุนที่ได้ลงไปในพื้นที่ดินนั้น

ในกรณีให้เช่าที่ดินสำหรับอยู่อาศัย ถ้าผู้ประสงค์จะเช่ามีหลายคนเกินกว่าที่ดินที่ กำหนดไว้ให้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความจำเป็นและได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยมากกว่าได้เช่า ก่อนตามลำดับ

การให้เช่าที่ดินแก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือได้ช่วยทำประโยชน์ในที่ดินนั้น ให้กระทำได้โดยวิธี กำหนดราคาเช่า แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวหลายคนประสงค์จะเช่าที่ดินแปลงเดียวกัน และไม่อาจตกลงกันได้ ให้ กระทำได้โดยวิธีประกวดราคาเช่า

4. ในกรณีให้เช่าที่ดินซึ่งถูกกันออกจากที่ดินที่ทางราชการไม่ออกหนังสือแสดงสิทธิ ในที่ดิน ถ้าผู้ขอเช่าเป็นผู้ได้ครอบครองที่ดินนั้น ให้กำหนดตามอัตราค่าเช่าปานกลางที่มีการเช่าอยู่ในท้องที่นั้นใน วันทำสัญญาเช่า และมีให้มีการเช่าช่วงหรือโอนสิทธิการเช่าให้แก่บุคคลอื่น

5. การให้เช่าซื้อที่ดิน ให้กำหนดจำนวนเงินและระยะเวลาการส่งใช้เงินเป็นคราวๆ โดย คำนึงถึงสภาพแห่งท้องที่ประกอบกับทุนที่ได้ลงไปในพื้นที่ดินนั้น

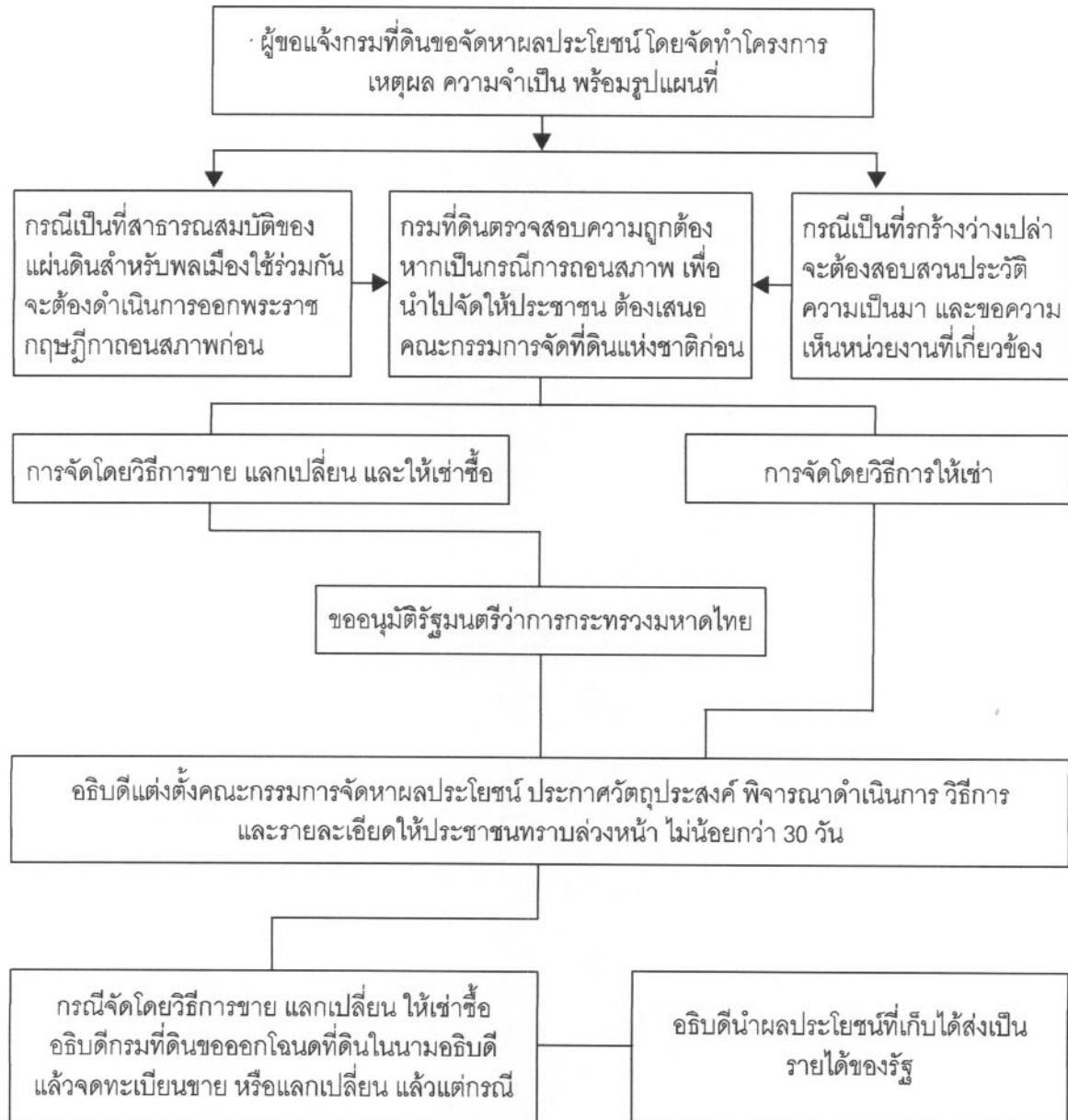
ถ้าผู้ประสงค์จะเช่าซื้อมีหลายคนเกินกว่าที่ดินที่กำหนดไว้ ให้ดำเนินการเช่าซื้อโดยวิธี จับสลาก เว้นแต่กรณีเช่าซื้อที่ดินสำหรับอยู่อาศัย ให้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความจำเป็นและได้รับความ เดือดร้อนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยมากกว่า ได้เช่าซื้อก่อนตามลำดับ

6. ในกรณีให้เช่าซื้อที่ดินซึ่งถูกกันออกจากที่ดินที่ทางราชการไม่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ถ้าผู้ขอเช่าซื้อเป็นผู้ได้ครอบครองที่ดินนั้นให้ถือเอาราคาประเมินทุนทรัพย์ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม เกี่ยวกับที่ดินในวันทำสัญญาเช่าซื้อเป็นราคาให้เช่าซื้อการชำระค่าเช่าซื้อจะแบ่งเป็นงวด แต่ละงวดจะ ชำระเป็นรายปี หรือหลายปีต่องวดก็ได้ แต่ต้องชำระให้เสร็จสิ้นภายในยี่สิบปี

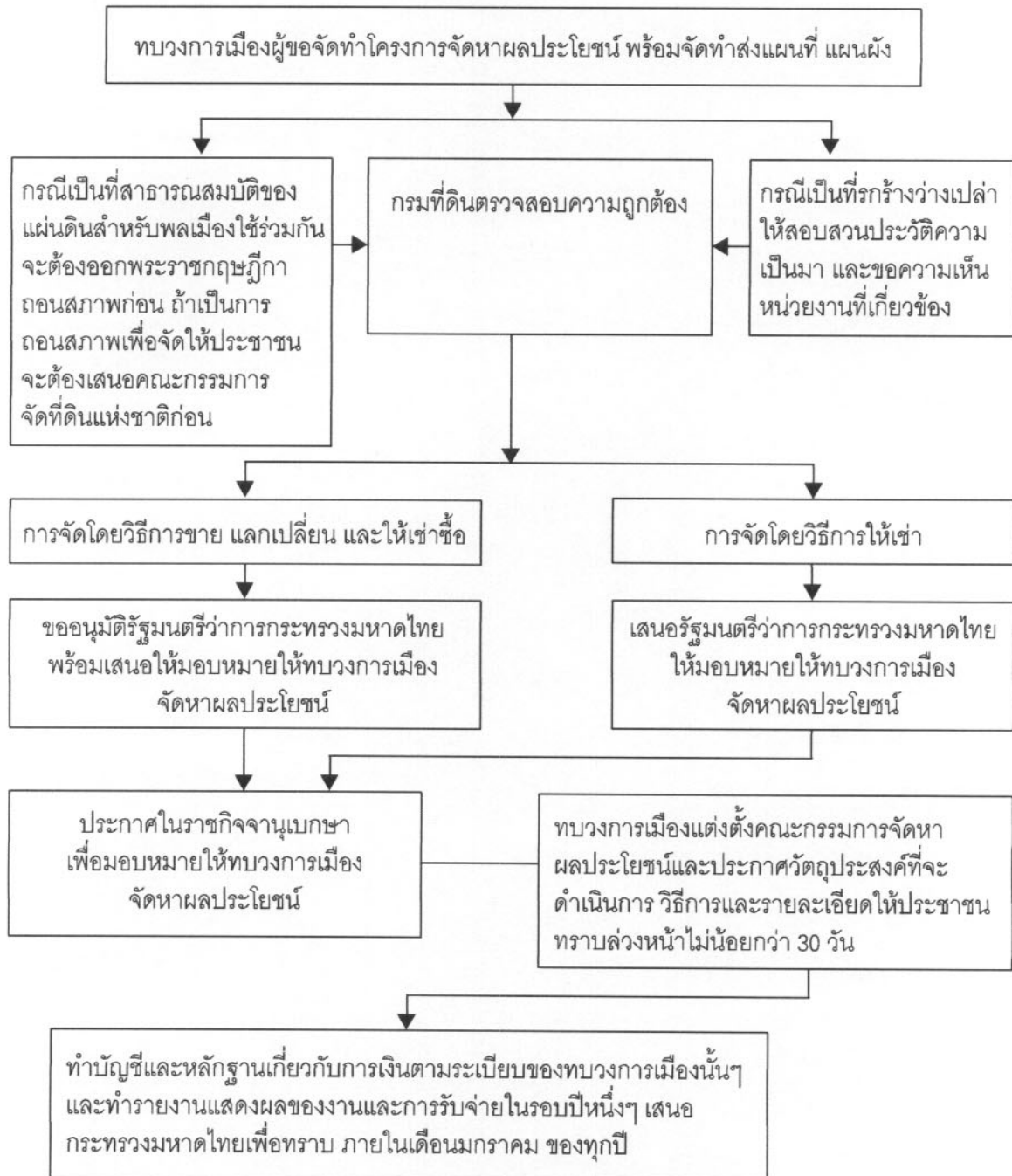
7. ค่าเช่าและค่าเช่าซื้อที่ได้จากที่ดินรายได้ให้เป็นรายได้ของราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่ดิน นั้นตั้งอยู่ และให้นำไปบำรุงท้องถิ่นนั้น

8. การพิจารณาให้เช่าตามข้อ 3 หรือให้เช่าซื้อตามข้อ 5 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ พิจารณาตามควรแก่กรณี

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา 10

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา 11

บทที่ 4

การสงวนที่ดินของรัฐ เพื่อประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

1. ความหมาย

การสงวนที่ดิน หมายถึง การนำที่ดินของรัฐประเภทที่รกร้างว่างเปล่ามาให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตามมาตรา 20 (4) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

2. กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ

1. มาตรา 20 (4) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
2. ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2529) ว่าด้วยการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐเพื่อประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

3. การดำเนินการ

1. นายอำเภอหรือส่วนราชการใดเห็นสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินไว้เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ให้เสนอความเห็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

2. ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วยให้ส่งนายอำเภอของอำเภอที่ดินนั้นอยู่ในเขตดำเนินการเพื่อสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น หากที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามอยู่ในเขตสองอำเภอขึ้นไปหรือสองจังหวัดขึ้นไป นายอำเภอของแต่ละอำเภอหรือแต่ละจังหวัดจะต้องประสานงานกันในการดำเนินการเพื่อสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น

3. เมื่อนายอำเภอได้รับทราบคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัด จะต้องดำเนินการตรวจสอบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง ดังนี้

(ก) ที่ดินนั้นเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือเป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือไม่

(ข) ที่ดินนั้นมีการครอบครองหรือทำประโยชน์อยู่แล้วหรือไม่

(ค) ที่ดินนั้นเป็นที่ดินที่อยู่ในเขตที่ดินที่ได้จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีหรือเป็นที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใดแล้วหรือไม่

(ง) คณะกรรมการหมู่บ้านและสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เห็นว่า สมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นเพื่อประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่

4. ในการตรวจสอบ ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงแต่ละกรณีจะต้องดำเนินการ และรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดพร้อมด้วยความเห็น ดังนี้

(ก) ที่ดินนั้นเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือเป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้นายอำเภอตรวจสอบด้วยว่า ที่ดินนั้นมีสภาพอย่างไร และจัดทำแผนที่สังเขปแสดงตำแหน่งที่ดิน จำนวนเนื้อที่ อาณาเขต ความกว้างยาว เขตข้างเคียงของที่ดิน และแสดงขอบเขตที่ดินนั้นลงในแผนที่ภูมิประเทศ และรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

(ข) ที่ดินนั้นมีการครอบครองหรือทำประโยชน์อยู่แล้ว ให้บันทึกด้วยว่าผู้ครอบครอง หรือผู้ทำประโยชน์มีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน หรือเอกสารหลักฐานแสดงว่าได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์หรือไม่

และให้นายอำเภอแสดงอาณาเขตและจำนวนเนื้อที่ของที่ดินที่มีการครอบครองหรือการทำประโยชน์ในแผนที่สังเขป และรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

(ค) ที่ดินนั้นไม่เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือไม่เป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือเป็นที่ดินที่อยู่ในเขตที่ดินที่ได้จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวร ตามมติคณะรัฐมนตรี หรือเป็นที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใดแล้ว ให้นายอำเภอรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินที่มีสภาพดังกล่าวข้างต้น และรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

(ง) คณะกรรมการหมู่บ้านและหรือสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเห็นว่า ไม่สมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น ให้นายอำเภอรวบรวมความเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านและสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

5. เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับรายงานจากนายอำเภอแล้วจะต้องพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

(ก) ถ้าที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามนั้นเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือเป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่าสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นตามรายงานของนายอำเภอหรือไม่เพียงไร

(ข) ถ้าที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามนั้นมีผู้ครอบครองหรือทำประโยชน์อยู่แล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่าสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินดังกล่าวหรือไม่ ถ้าเห็นว่าจะสมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอยุติการดำเนินการในที่ดินที่มีการครอบครองหรือทำประโยชน์อยู่แล้ว แต่ถ้าเห็นว่าจะสมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ได้ที่ดินนั้นมาสำหรับจะสงวนหรือหวงห้ามเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และถ้าหากจำเป็นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพร้อมด้วยความเห็น

(ค) ถ้าที่ดินที่สงวนหรือหวงห้ามนั้นไม่เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือไม่เป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือเป็นที่ดินที่อยู่ในเขตที่ดินที่ได้จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวร หรือเป็นที่ดินที่ได้มีการสงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความดังกล่าวหรือไม่ ถ้าเห็นว่าจะสมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอยุติการดำเนินการ แต่ถ้าเห็นว่าจะสมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ได้ที่ดินนั้นมา สำหรับจะสงวนหรือหวงห้ามให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันและถ้าหากจำเป็นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพร้อมด้วยความเห็น

(ง) ถ้าคณะกรรมการหมู่บ้านและหรือองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสภาตำบล มีความเห็นว่าไม่สมควรสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่าความเห็นดังกล่าว มีเหตุผลสมควรหรือไม่ ถ้าเห็นว่ามีเหตุผลสมควร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอยุติการดำเนินการ แต่ถ้าเห็นว่ามีเหตุผลสมควร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอดำเนินการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นต่อไป

6. ผู้ว่าราชการจังหวัดจะรายงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเฉพาะกรณีที่เห็นว่าจำเป็นเมื่อคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติได้รับรายงานจากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว จะต้องพิจารณาว่าสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่ ถ้าเห็นว่าจะสมควรให้แจ้งผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ แต่ถ้าเห็นสมควรคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติจะต้องดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ได้ที่ดินนั้นมาสำหรับจะสงวนหรือหวงห้ามแล้วแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

7. เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดและหรือคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเห็นสมควรให้สงวนหรือหวงห้ามที่ดินเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว ให้นายอำเภอดำเนินการ ดังนี้

(ก) โฆษณาให้ประชาชนทราบถึงตำแหน่งที่ดิน จำนวนเนื้อที่เขตข้างเคียงของที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้าม โดยจัดทำประกาศระบุรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามตามแบบทำยระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2529) ปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการตำบล ที่ทำการหมู่บ้านแห่งละอย่างน้อยหนึ่งฉบับ และจัดให้มีการประชุมราษฎรในท้องที่เพื่อทำการชี้แจง หรือจะให้มีการประกาศชี้แจงทางวิทยุกระจายเสียงด้วยก็ได้

(ข) จัดให้มีหลักเขตหรือเครื่องหมายอื่นแสดงแนวเขตของที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามและป้ายระบุรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามเช่นเดียวกับประกาศโฆษณาให้ประชาชนทราบ มีขนาดและจำนวนพอสมควร ติดตั้งไว้ในบริเวณที่ดินเพื่อให้ประชาชนทราบว่า เป็นเขตที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้าม

8. ภายในหกสิบวันนับตั้งแต่วันประกาศ

(ก) ถ้าไม่มีผู้คัดค้านการสงวนหรือหวงห้ามที่ดิน ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องเสนอเรื่องพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อดำเนินการสงวนหรือหวงห้ามต่อไป

(ข) ถ้ามีผู้คัดค้านการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินโดยอ้างว่าตนเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง หรือได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ในที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้นายอำเภอดำเนินการ

(1) สอบสวนหาข้อเท็จจริงว่าผู้คัดค้านมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง หรือได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ในที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ แล้วเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาสั่งการ

(2) เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งประการใดแล้วจะต้องแจ้งให้ผู้คัดค้านทราบ ผู้คัดค้านไม่พอใจคำสั่งดังกล่าว ก็ให้ไปดำเนินการฟ้องหรือร้องต่อศาลได้

9. ในกรณีที่มีการฟ้องหรือร้องต่อศาล ผู้ว่าราชการจังหวัดจะรอการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินทั้งหมดไว้ก่อนจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็ได้ หรือจะดำเนินการเพื่อสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นต่อไป โดยยกเว้นที่ดินส่วนที่มีผู้คัดค้านนั้นจากการสงวนหรือหวงห้ามไว้จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็ได้

10. เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด

(1) ให้ยกคำร้องคัดค้าน ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องเสนอเรื่องพร้อมด้วยเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ เพื่อดำเนินการสงวนหรือหวงห้ามต่อไป

(2) ผู้คัดค้านเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองหรือได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อพิจารณาว่า สมควรจะยกเว้นที่ดินส่วนที่มีผู้คัดค้านจากการสงวนหรือหวงห้าม หรือจะดำเนินการให้ที่ดินนั้นตกมาเป็นของรัฐเพื่อประโยชน์ในการสงวนหรือหวงห้ามเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

11. ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้เสนอเรื่องพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อพิจารณาดำเนินการสงวนหรือหวงห้ามนั้น ให้กรมที่ดินตรวจสอบความ

ถูกต้อง และจัดทำแผนที่ท้ายประกาศสงวนหรือหวงห้ามแสดงตำแหน่งที่ดิน จำนวนเนื้อที่และเขตข้างเคียงของที่ดินที่สงวนหรือหวงห้าม ซึ่งแผนที่ดังกล่าว ต้องเป็นแผนที่ที่พร้อมจะนำลงในระหว่างแผนที่หรือระหว่างรูปถ่ายทางอากาศตามระเบียบกรมที่ดินได้ และต้องแสดงเขตติดต่อข้างเคียงโดยรอบ โดยมีมาตราส่วนขนาดพอสมควร ส่งให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำเสนอคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อพิจารณา เมื่อคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติมีมติให้สงวนหรือหวงห้ามที่ดินเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะจัดทำประกาศคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ เรื่องสงวนหรือหวงห้ามที่ดินดังกล่าว พร้อมแผนที่ท้ายประกาศ นำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะประธานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ลงนามในประกาศ แล้วส่งประกาศพร้อมแผนที่ไปลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ต่อไป

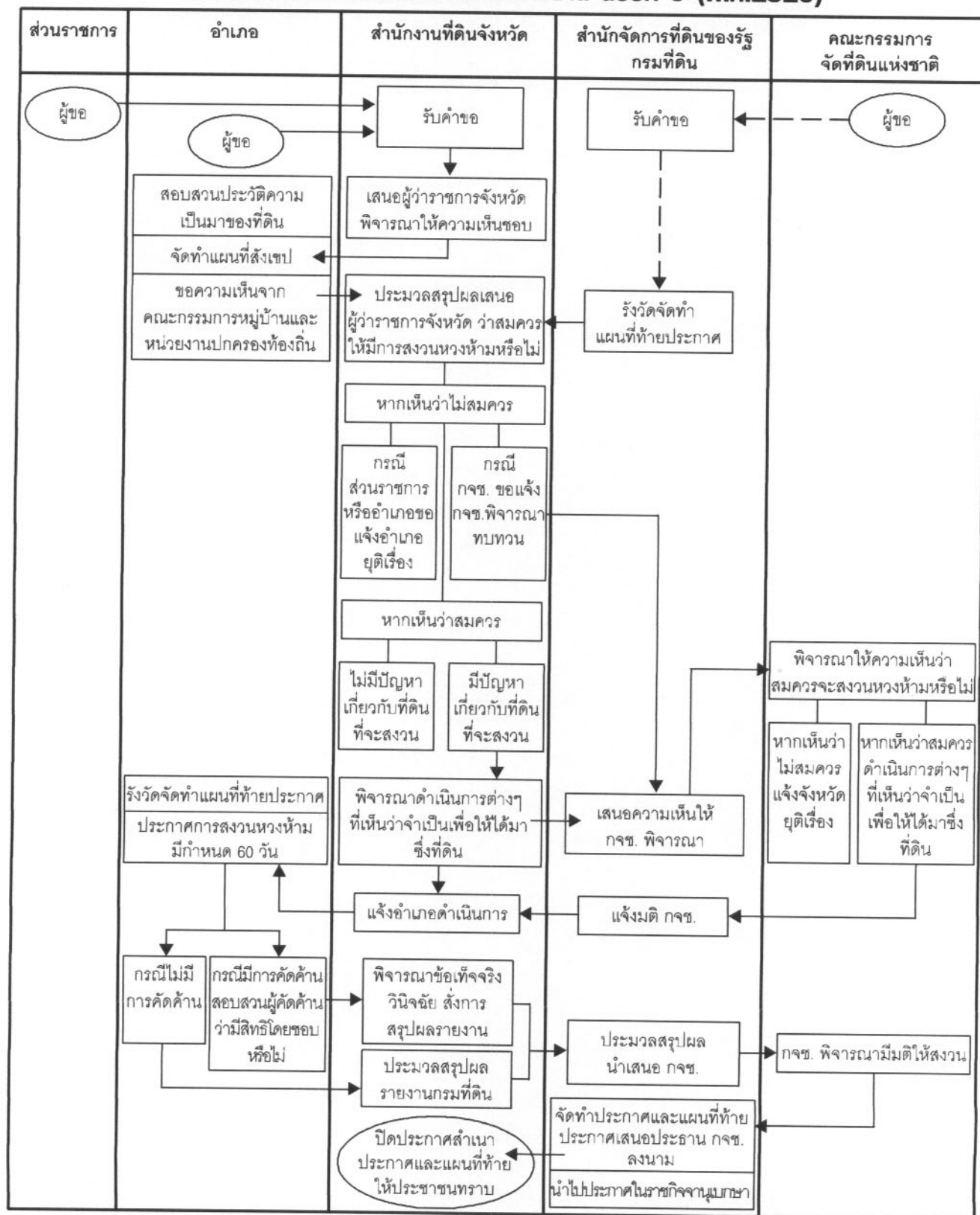
12. เมื่อได้ประกาศการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องโฆษณาการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินให้แก่ประชาชนทราบ โดยปิดสำเนาประกาศและแผนที่แนบท้ายประกาศไว้ในที่เปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการตำบล ที่ทำการหมู่บ้าน แห่งละอย่างน้อยหนึ่งฉบับ

การสงวนโดยการจำแนกประเภทที่ดินในเขตป่าไม้ถาวร ให้เป็นพื้นที่ป่าชุมชนตามกฎหมายมติคณะรัฐมนตรี

ป่าชุมชน หมายถึง ที่ป่าสำหรับประชาชนในท้องถิ่นใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อดำรงชีพของชุมชน มิได้ใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจ โดยมีองค์การหมู่บ้าน ตำบลเป็นผู้ดูแล และป่าชุมชนเป็นพื้นที่ซึ่งได้จำแนกออกจากป่าไม้ถาวรโดยมติคณะรัฐมนตรี ป่าชุมชนจึงมีสภาพเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 (1) ซึ่งบุคคลอาจได้มาซึ่งสิทธิครอบครอง แต่โดยที่ป่าชุมชนเป็นที่สำหรับประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ฉะนั้น เมื่อได้จำแนกพื้นที่ออกจากป่าไม้ถาวรแล้ว จึงต้องดำเนินการสงวนหวงห้ามตามมาตรา 20 (4) ตามประมวลกฎหมายที่ดิน และระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2529) ต่อไป

การดำเนินการ

เมื่อคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้จำแนกพื้นที่ป่าไม้ถาวรให้เป็นป่าชุมชน คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติจะมอบพื้นที่ดังกล่าวให้กรมที่ดินดำเนินการสงวนหวงห้ามตามมาตรา 20 (4) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เมื่อกรมที่ดินได้รับพื้นที่แล้วต้องมีการสำรวจรังวัดทำแผนที่เสนอคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อประกาศสงวนหวงห้าม และออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง แต่ขั้นตอนเหล่านี้ต้องใช้งบประมาณ และระยะเวลาดำเนินการ ดังนั้น เพื่อให้การสงวนมีผลในทางปฏิบัติทันที และป้องกันการบุกรุกในพื้นที่ ในเบื้องต้นกรมที่ดินต้องสั่งการให้จังหวัดประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล ปิดป้ายแสดงแนวเขตป่าชุมชน พร้อมทั้งประกาศให้ทราบทั่วกันไว้ชั้นหนึ่งก่อน เมื่อมีงบประมาณในการดำเนินการรังวัดจัดทำแผนที่ แล้วจึงได้ดำเนินการประกาศเพื่อสงวนที่ดินดังกล่าวให้ประชาชนใช้ร่วมกันตามขั้นตอนของระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2529) ว่าด้วยการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐ เพื่อให้ประชาชนใช้ร่วมกันต่อไป ซึ่งในการจัดสรรงบประมาณ คณะอนุกรรมการพิจารณาแนวทางและมาตรการเกี่ยวกับนโยบายที่ดินได้มีข้อสังเกตในการประชุมเรื่องนี้ว่า ควรแจ้งให้จังหวัดประสานงานไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องที่ที่มีป่าชุมชนว่าองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีความพร้อมในด้านงบประมาณที่จะสนับสนุนการดำเนินการได้ ทั้งนี้ ให้ชี้แจงถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากป่าชุมชนด้วย

บทที่ 5

การเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง

1. ความหมาย

การเปลี่ยนที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง หมายถึง การนำที่ดินสาธารณประโยชน์ซึ่งพลเมืองได้ใช้เพื่อประโยชน์ประเภทอย่างหนึ่งไปปรับปรุงเพื่อให้พลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นอีกประเภทหนึ่ง อาทิเช่น ถมคลองที่ตื้นเขินให้เป็นทางสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

2. ระเบียบปฏิบัติ

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.2543

3. ความเป็นมา

เดิมการเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้ กระทรวงมหาดไทยได้วางทางปฏิบัติไว้ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ นว 12576/2501 ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2501 เรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน แต่เนื่องจากทางปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้ได้ใช้มานานมากแล้วประกอบกับ ได้กำหนดเฉพาะแนวทางการอนุญาตให้ทบวงการเมืองเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่งเท่านั้น มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอนวิธีการปฏิบัติในการยื่นคำขอการสอบสวน การพิจารณาอนุญาตไว้ จึงทำให้การอนุญาตให้ทบวงการเมืองดำเนินการไม่เป็นแนวทางเดียวกันเกิดผลกระทบถึงพลเมืองที่อยู่ใกล้เคียง กรมที่ดิน จึงเสนอกระทรวงมหาดไทยให้พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติในการดำเนินการไว้ โดยใช้ชื่อว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.2543”

4. การดำเนินการ

4.1 ที่ดินที่จะนำมาดำเนินการจะต้องเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ซึ่งพลเมืองหมดความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว หรือที่ดินดังกล่าวไม่มีสภาพการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

4.2 ทบวงการเมืองที่ประสงค์จะดำเนินการจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการปรับปรุงหรือพัฒนาที่ดินดังกล่าวให้พลเมืองได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยจะต้องยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อจังหวัดซึ่งที่ดินตั้งอยู่ พร้อมเอกสารหลักฐานดังนี้

- (1) โครงการและเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ
- (2) รายละเอียดงบประมาณที่จะใช้ดำเนินการ
- (3) รูปแผนที่และเนื้อที่ตามหลักวิชาการแผนที่ ในกรณีที่ที่ดินดังกล่าวได้มีการออก

หนังสือสำคัญสำหรับที่ดินลงให้ใช้รูปแผนที่ด้านหลังหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินลง แสดงอาณาเขตและเนื้อที่ที่จะดำเนินการ

(4) แผนผังการใช้ที่ดิน สำเนาระวางแผนที่ สำเนาระวางแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ หรือสำเนาระวางรูปถ่ายทางอากาศแล้วแต่กรณีหมายถึงแสดงอาณาบริเวณที่จะดำเนินการ พร้อมภาพถ่ายที่ดินที่จะดำเนินการ

(5) สำเนาแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1 : 50,000 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของที่ดิน

4.3 เมื่อจังหวัดได้รับคำขอแล้วให้ดำเนินการดังนี้

(1) แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงประวัติความเป็นมาของที่ดิน ว่าได้สงวนหวงห้ามไว้หรือไม่ เมื่อใด ผู้ใดประกาศสงวนหวงห้าม อาศัยบทกฎหมายใด มีหลักฐานอย่างใดบ้าง ราษฎรได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันตั้งแต่เมื่อใด ราษฎรได้เลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันมาตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด ปัจจุบันสภาพที่ดินเป็นอย่างไร มีผู้ครอบครองทำประโยชน์ทั้งที่ชอบและไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ให้แสดงให้ปรากฏในแผนที่ที่ดิน

(2) ขอทราบความเห็นด้านสิ่งแวดล้อม ผังเมืองและการจราจร รวมทั้งความเห็น ขององค์กรปกครองท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล สภาตำบล เป็นต้น

(3) ขอทราบความเห็นของอำเภอ กิ่งอำเภอ และผู้มีหน้าที่ดูแลพื้นที่เพื่อให้ความเห็น ว่าสมควรที่จะอนุญาตให้ทบวงการเมือง ดำเนินการหรือไม่

(4) ขอทราบความเห็นของราษฎรที่ได้เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน ว่าจะขัดข้อง หรือมีความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินอย่างไร หรือไม่

(5) จังหวัดรายงานความเห็นของคณะกรรมการตามข้อ 4.3 (1) ความเห็นของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและความเห็นของราษฎรตามข้อ 4.3 (2) (3) (4) พร้อมแสดงความเห็นไปให้กระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาต่อไป

4.4 เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้รับเรื่องราวการเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่งแล้ว ให้นำเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาว่า โครงการดังกล่าวมีความจำเป็นและเหมาะสมที่จะให้ดำเนินการหรือไม่ประการใดอันประกอบด้วย

(1) ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นประธาน

(2) อธิบดีกรมการปกครองหรือผู้แทน เป็นกรรมการ

(3) อธิบดีกรมที่ดิน หรือผู้แทน เป็นกรรมการ

(4) อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง หรือผู้แทน เป็นกรรมการ

(5) เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากร

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือผู้แทน

(6) ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เป็นกรรมการ

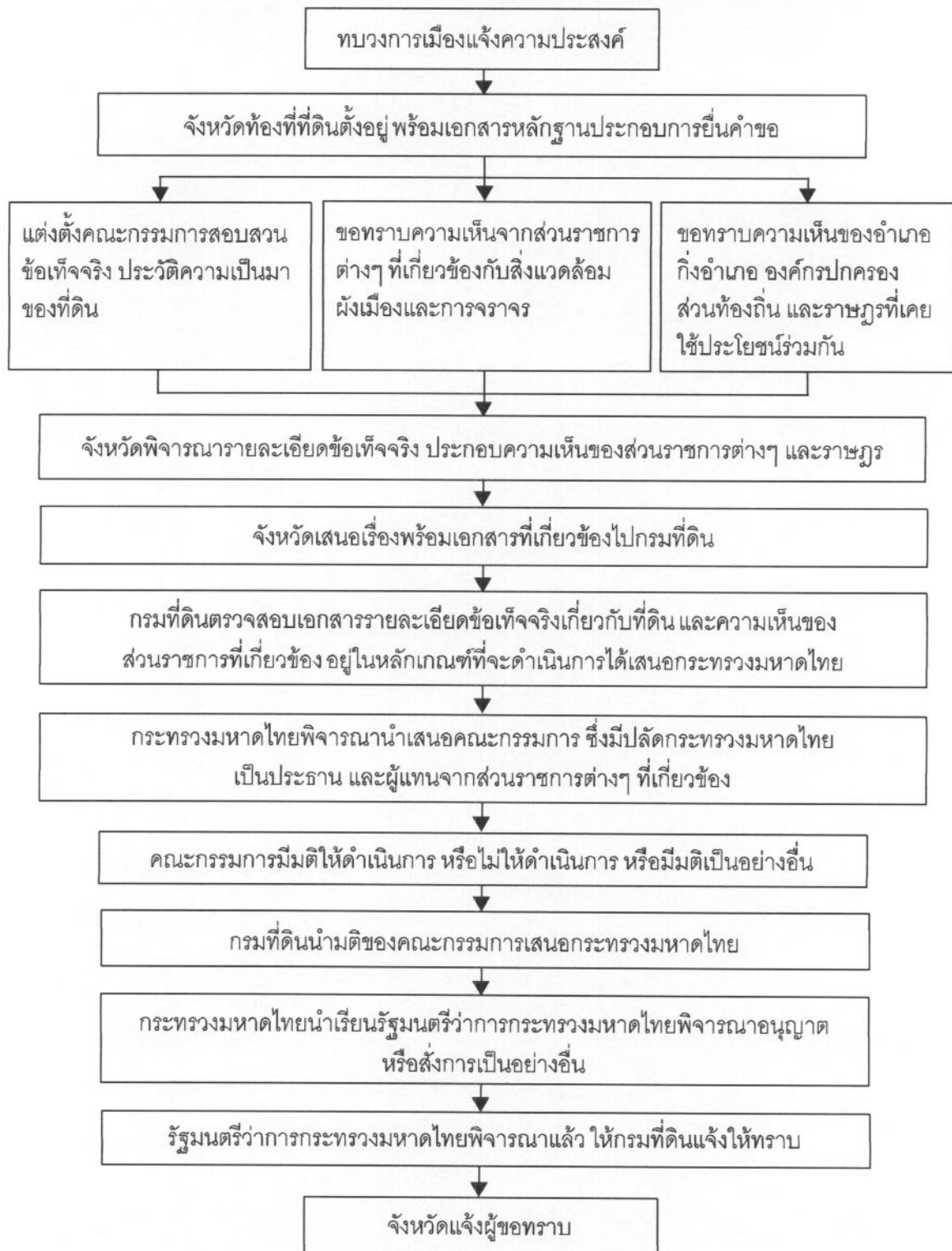
(7) ผู้อำนวยการกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ เป็นกรรมการและเลขานุการ

(8) ผู้แทนกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

4.5 ให้นำมติที่ประชุมของคณะกรรมการ ข้อสังเกตต่างๆ (ถ้ามี) เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณานุมัติ หรือไม่อนุมัติ หรือจะสั่งการเป็นอื่น

4.6 เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณามีความเห็นเช่นใดให้กรมที่ดินแจ้งจังหวัดทราบ และให้จังหวัดแจ้งผู้ขอทราบต่อไป

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
การเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน
จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอันอย่างหนึ่ง

บทที่ 6

การขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ในกรณีทวงถามเมืองขอใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ

1. กฎหมายและระเบียบ

1. มาตรา 9 ประมวลกฎหมายที่ดิน
2. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขออนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2543
3. คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 109/2538 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2538
4. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 3312 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2547
5. หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0511.3/ว 38841 ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2548

2. ผู้มีอำนาจอนุญาตและหลักเกณฑ์

ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 109/2538

1. กรณีเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน หากท้องถิ่นอำเภอไม่ขัดข้อง และไม่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ผู้ว่าฯ จะอนุญาตได้ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีฯ ก่อน

2. กรณีที่ดินไม่มีผู้ใดครอบครองที่เวนคืน ที่ทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์ที่รกร้างว่างเปล่า ผู้ว่าฯ อนุญาตได้โดยไม่ต้องขออนุมัติรัฐมนตรีฯ

3. การดำเนินการ

1. ผู้ขอยื่นคำขอ (แบบ ท.ด.64) พร้อมแผนงาน/โครงการ เหตุผลความจำเป็น วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ งบประมาณ แผนที่สังเขป สำเนาแผนที่ภูมิประเทศ 1 : 50,000 แสดงที่ตั้ง ค่าพิกัดต่อนายอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาแล้วแต่กรณี

2. อำเภอ/สำนักงานที่ดินจังหวัด/สาขา ตรวจสอบข้อเท็จจริง ตามแบบ ท.ด.66 และออกไปชั้นสูงตามแบบ ท.ด.67

3. รังวัดตามหลักวิชาการ แสดงขอบเขต เนื้อที่ ลงที่หมายในระวาง ระวางแผนที่ ภูมิประเทศ 1 : 50,000 ระบุค่าพิกัดเจ้าหน้าที่รับรองความถูกต้อง

4. สอบสวนประวัติความเป็นมาตามกรอบแนวทางในการดำเนินการถอนสภาพฯ ตามหนังสือเวียนกรมที่ดิน ที่ มท 0511.3/ว 38841 ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2548 ข้อ 8

5. ประกาศตามแบบ ท.ด.25 กำหนด 30 วัน

6. ให้ท้องถิ่นนำเข้าที่ประชุมให้ความเห็นขอใช้ถอนสภาพก่อนทุกราย

7. จังหวัดดำเนินการทำหนังสือขอความเห็นหน่วยงานดังต่อไปนี้ว่าควรอนุญาตหรือไม่อย่างไร

7.1 ตรวจสอบว่าอยู่ในเขตป่าไม้ถาวร เขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือไม่ (สำนักบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ที่.....)

7.2 หน่วยทหารพื้นที่ ว่ามีความสำคัญทางยุทธศาสตร์หรือไม่ ควรอนุญาตหรือไม่ (มณฑลทหารบกที่.....)

7.3 หน่วยศิลปากรพื้นที่ ว่ามีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรือเป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือไม่ (สำนักงานศิลปากรที่.....)

7.4 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าขัดข้องหรือไม่ ควรอนุญาตหรือไม่

7.5 สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัด หรือสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค ว่าจะขัดข้องทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ควรอนุญาตหรือไม่

7.6 สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ว่าขัดข้องทางด้านผังเมืองหรือไม่

7.7 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัด ว่าอยู่ในเขตพระราชกฤษฎีกา กำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดินหรือไม่ หากอยู่จะต้องได้รับแจ้งว่าไม่ประสงค์จะใช้เพื่อการปฏิรูปที่ดินตลอดไปก่อน

7.8 อำเภอท้องที่ ว่าควรอนุญาตหรือไม่

7.9 หน่วยราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่เห็นสมควร เช่น แขวงทางหลวง เป็นต้น

8. นำเข้าคณะกรรมการพิจารณาตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2543 ข้อ 8, 9

9. เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบอนุญาตแล้วแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ้าเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน ให้ส่งกรมที่ดินเสนอขออนุมัติรัฐมนตรี ก่อนออกใบอนุญาต

4. หลักเกณฑ์ผู้ขอ

1. บุคคลหรือนิติบุคคล สัญชาติไทย ประกอบกิจการด้วยตนเอง
2. ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ทรัพย์สินใกล้เคียง
3. รายละไม่เกิน 10 ไร่ เว้นมีเหตุอันควร

5. การออกใบอนุญาต

1. ออกใบอนุญาตคราวละไม่เกิน 5 ปี
2. แบบใบอนุญาต ท.ด.69 ให้กำหนดเงื่อนไขไว้ด้วยว่า ทบวงการเมืองผู้ขอจะต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินการเพื่อถอนสภาพ โดยใช้งบประมาณตนเองให้แล้วเสร็จก่อนครบกำหนดอายุ การอนุญาต
3. ถ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด หรือมีผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือเกิดอันตราย ความเสียหายร้ายแรง ให้เพิกถอนใบอนุญาต

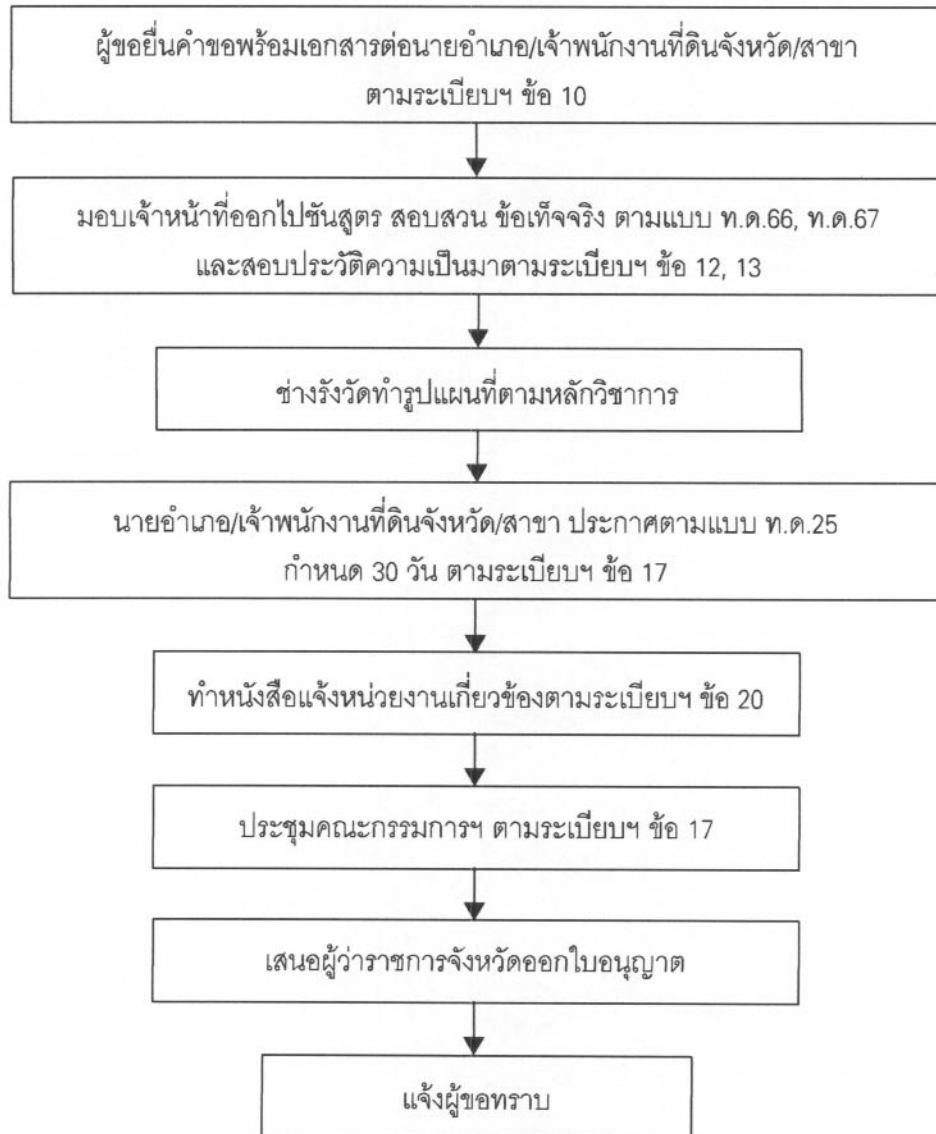
6. ค่าตอบแทน

เสียค่าตอบแทนเป็นรายปีแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดตามข้อบัญญัติของจังหวัด แต่ไม่เกินไร่ละ 1,000 บาทต่อปี ตามบัญชีแนบท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อสังเกต

ทบวงการเมืองผู้ขอสามารถดำเนินการเรื่องขอใช้และถอนสภาพไปในคราวเดียวกัน โดยในการขอความเห็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน อำเภอ และหน่วยงานราชการอื่นๆ ควรให้ความเห็นพร้อมไปทีเดียวว่า ไม่ขัดข้อง ในการขอใช้และถอนสภาพ หรือขึ้นทะเบียน (แล้วแต่กรณี) ที่สาธารณประโยชน์ (ชื่อเรียกที่สาธารณะ) ทั้งแปลง/บางส่วน เพื่อให้..... (ชื่อหน่วยงาน) ใช้ประโยชน์เป็น..... (ตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน) เพื่อจะได้ใช้ประกอบการถอนสภาพต่อไปโดยไม่ต้องกลับไปขอความเห็นใหม่อีก

**ขั้นตอนการดำเนินการ กรณี ทบวงการเมืองขออนุญาตใช้ที่ดินของรัฐ
ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เพื่อประโยชน์ในราชการ**

หมายเหตุ กรณีเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันให้ส่งเรื่องให้กรมที่ดิน
พิจารณาเสนอ ร.ม.ต.มหาดไทย อนุมัติก่อนออกใบอนุญาต ตามระเบียบฯ ข้อ 22 (2)

บทที่ 7

การขออนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

1. ความหมาย

การขออนุญาตตามมาตรา 9 หมายถึง การขออนุญาตเข้าไปยึดถือครอบครอง และ/หรือ นำทรัพยากรในที่ดินของรัฐ ซึ่งตนเองมิได้มีสิทธิครอบครองไปใช้โดยเสียค่าตอบแทนให้แก่รัฐ ใน 3 กรณี คือ

- (1) เข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้าง หรือเผาป่า
- (2) ด้วยประการใด ให้เป็นการทำลาย หรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวดหรือที่ทราย ในบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา หรือ
- (3) ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

2. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 9
2. กฎกระทรวงฉบับที่ 77 (พ.ศ.2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 ว่าด้วยการกำหนดให้หินทุกชนิดเป็นแร่ชนิดหินประดับ หรือแร่ชนิดหินอุตสาหกรรม
3. ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2523 ว่าด้วยการกำหนดบริเวณที่หวงห้ามตามมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
4. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2529 เรื่อง การพิจารณาขออนุญาตให้ระเบิดและย่อยหิน และเรื่องการพิจารณาอนุญาตให้ขุดตักลูกรังและหินผุ
5. คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 109/2538 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2538 เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
6. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0618/ว 1259 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2539 เรื่อง การขออนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
7. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0718.1/ว 2573 ลงวันที่ 14 กันยายน 2542 เรื่อง การขอความเห็นของนายอำเภอเกี่ยวกับการขออนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
8. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2543
9. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนเกี่ยวกับการขออนุญาตประกอบกิจการในที่ดินของรัฐ พ.ศ.2543

3. บริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้าม

บริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้าม ได้แก่ บริเวณดังต่อไปนี้ ทุกแห่ง ทุกจังหวัด

- (1) บริเวณที่เขารักษา และบริเวณชลรอบที่เขารักษา 40 เมตร
- (2) บริเวณแม่น้ำและลำคลอง
- (3) ที่ดินของรัฐนอกจาก (1) และ (2) ซึ่งมีได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง เฉพาะบริเวณที่เป็นที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย

4. พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการอนุญาตตามความในมาตรา 9

กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่ง ที่ 109/2538 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2538 แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการอนุญาตตามความในมาตรา 9 ดังนี้

1. อธิบดีกรมที่ดิน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่สำหรับการอนุญาตระบิดและยอยหิน การขุดตักดินลูกรัง หรือหินผุ ในบริเวณที่เช่าหรือภูเขา และปริมาตรรอบที่เช่าหรือภูเขา 40 เมตร รัฐมนตรียังมิได้ประกาศกำหนดพื้นที่นั้นให้เป็นแหล่งหินปูน หรือดินลูกรัง หรือหินผุเพื่อการก่อสร้าง

2. ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตท้องที่จังหวัดสำหรับการอนุญาต ดังนี้

(1) การระบิดและยอยหิน การขุดตักดินลูกรังหรือหินผุ ในบริเวณที่รัฐมนตรี ได้ประกาศกำหนดพื้นที่นั้น เป็นแหล่งหินปูนหรือดินลูกรัง หรือหินผุ เพื่อการก่อสร้าง และในพื้นที่นอกเขตเช่าหรือภูเขา และปริมาตรรอบที่เช่าหรือภูเขา 40 เมตร

(2) การขุดหรือดูดทราย การเก็บหินลอย การทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

(3) การเข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้างหรือเผาป่า

(4) การต่ออายุใบอนุญาต กรณีที่อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้ว่าราชการจังหวัด ได้อนุญาตไว้ (หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0618/ว 7759 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2538)

5. อำนาจหน้าที่ของกรมที่ดินในการอนุญาตตามมาตรา 9

ภายหลังที่กระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 77 (พ.ศ.2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 กำหนดให้หินทุกชนิดเป็นแร่ชนิดหินประดับ หรือแร่ชนิดหินอุตสาหกรรม มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 16 มีนาคม 2539 ทำให้การประกอบกิจการเกี่ยวกับการผลิตหินเพื่อการก่อสร้างทั้งหมดตกอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 ภายใต้การกำกับดูแลของกรมทรัพยากรธรณี อำนาจหน้าที่ของกรมที่ดินในการอนุญาตตามมาตรา 9 คงเหลือเฉพาะการอนุญาตขุดดินลูกรัง หรือหินผุในบริเวณที่เช่าหรือภูเขา และปริมาตรรอบที่เช่าหรือภูเขา 40 เมตร เท่านั้น

ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้กำหนดความหมายของคำที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

1. “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราขอนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

2. “คณะกรรมการประจำจังหวัด” หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราขอนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ประจำจังหวัด

3. “แหล่งหินหรือดินลูกรัง” หมายความว่า บริเวณที่ทางราชการกำหนดไว้เป็นพื้นที่ดำเนินการระบิดและยอยหิน หรือขุดดินลูกรัง

6. หลักเกณฑ์และวิธีการ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการขออนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินได้กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาต ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2543 สรุปได้ดังนี้

1. การยื่นคำขอ และดำเนินการ

1.1 การยื่นคำขอ

(1) ให้ผู้ขอยื่นคำขอตามแบบ ทด. 64 พร้อมแผนที่สังเขปต่อนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ สำหรับท้องที่ ซึ่งรัฐมนตรียังไม่ได้ประกาศยกเลิกอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายที่ดินของนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2528 ส่วนในท้องที่อื่นให้ยื่นต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา แล้วแต่กรณี

(2) แผนที่สังเขปตามข้อ (1) ต้องแสดงว่าในรัศมี 500 เมตร มีถาวรวัตถุหรือสิ่งปลูกสร้าง หรือพืชพันธุ์ไม้ หรือทรัพยากรอันมีค่าอย่างใดบ้างหรือไม่

(3) กรณีพื้นที่ที่ขออนุญาตอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือป่าไม้ถาวร ตามมติคณะรัฐมนตรี ผู้ขอต้องแนบหลักฐานการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

1.2 การดำเนินการของอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา

(1) ให้ตรวจคำขอและแผนที่ว่ามีรายการและจำนวนครบถ้วนหรือไม่ เมื่อไม่มีข้อบกพร่องให้ลงบัญชีรับทำการและคุมเรื่อง (ท.ด.14) หรือบัญชีรับทำการ (บ.ท.ด.2) แล้วแต่กรณี และให้จัดทำทะเบียนคุมเรื่อง

(2) เมื่อรับคำขอและลงบัญชีแล้ว ให้ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง วัตถุประสงค์ และเหตุผลที่ขออนุญาตโดยละเอียดตามแบบ ท.ด.66

(3) ให้นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือผู้ได้รับมอบหมายออกไปชั้นสูตรสอบสวน โดยใช้แบบพิมพ์ ท.ด.67

(4) ให้ช่างรังวัดทำการรังวัดที่ดิน ถ้าอำเภอหรือกิ่งอำเภอไม่สามารถดำเนินการรังวัดได้ให้เสนอเรื่องไปจังหวัดเพื่อส่งเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดจัดช่างรังวัดออกไปทำการรังวัดเป็นกรณีพิเศษ

(5) ให้ผู้ขอมีหน้าที่ออกค่าใช้จ่าย นำทำการรังวัด และนำเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคไปทำการตรวจสอบพื้นที่ตามกำหนดวันนัดรัง

(6) การรังวัด และทำแผนที่ตามข้อ (3) ให้ปฏิบัติดังนี้

1) กรณีมีระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศเพื่อออกโฉนดที่ดิน หรือระวางรูปถ่ายทางอากาศเพื่อออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก.) ให้ทำการรังวัดกำหนดตำแหน่งลงในรูปถ่ายทางอากาศและจำลองจากรูปแผนที่ดังกล่าวมาใช้ได้ แต่ต้องวัดระยะโดยรอบแปลงไว้ ตรวจสอบและคำนวณเนื้อที่โดยวิธีคณิตศาสตร์หรือโดยมาตราส่วน

2) กรณีไม่มีระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศและระวางรูปถ่ายทางอากาศตามข้อ 1) ให้ทำการรังวัดเฉพาะแปลง และคำนวณเนื้อที่โดยวิธีคณิตศาสตร์แสดงตำแหน่งถาวรวัตถุหรือสิ่งสำคัญอย่างอื่นในรัศมีห้าร้อยเมตร โดยระบุว่า ถาวรวัตถุหรือสิ่งสำคัญนั้นอยู่ห่างจากที่ดินที่ขออนุญาตเป็นระยะเท่าใด ให้ปรากฏในแผนที่ด้วย

3) ทุกมุมเขตที่ดินที่ขออนุญาต ให้ผู้ขอปักหลักคอนกรีตหรือหลักไม้แก่นให้มี

ความคงทนตลอดอายุการอนุญาต โดยให้ปักสูงจากพื้นที่ดินประมาณห้าสิบเซนติเมตร ทาสีแดง และให้เห็นได้ง่าย

กรณีมุมเขตที่ดินที่ขออนุญาตไม่อาจปักหลักได้ ให้ปักหลักพยานตามระเบียบโดยอนุโลม

4) ให้ช่างรังวัดลงที่หมายรูปแผนที่ที่ดินที่ขออนุญาตและเส้นทางที่ใช้ลำเลียงออกสู่ทางหลวงในแผนที่ภูมิประเทศ 1 : 50,000 และให้แสดงรายละเอียดในแผนที่ด้วย ดังนี้

ก. ชื่อ หมายเลขชุด และหมายเลขระวางแผนที่ภูมิประเทศ มาตรฐาน 1 : 50,000

ข. ตารางเส้นกริดและค่าพิกัดจากระบบ ยู ที เอ็ม (จากขอบระวางแผนที่ภูมิประเทศ มาตรฐาน 1 : 50,000)

ค. ที่ดินที่ตั้งอยู่หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด ในรัศมีห้าร้อยเมตรมีสิ่งปลูกสร้างถาวรวัตถุ วัด สำนักสงฆ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ปูนียสถาน ถ้ำ ทางสาธารณประโยชน์ หรือสิ่งอื่นใดในลักษณะคล้ายคลึงกับที่กล่าว หรือไม่

ง. ห่างจากทางหลวงสายประธานเท่าใด

จ. อยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพหรือไม่

ฉ. ลงลายมือชื่อผู้ขออนุญาตและช่างรังวัดรับรองว่า แผนที่นั้น ถูกต้องตรงกับความจริงและตรงกับความจริงตามคำขออนุญาต

(7) ในการออกไปชั้นสุตรสอบสวนยังที่ดินที่ขออนุญาต ให้เก็บตัวอย่างดินจากจุดต่างๆ ที่อาจมองเห็นได้ว่า มีลักษณะแตกต่างกันและอยู่ห่างกันตามสมควรภายในเขตที่ขออนุญาต รวมถึงจุดให้เจ้าหน้าที่ผู้ชั้นสุตรสอบสวนแสดงจุดที่เก็บดินให้ปรากฏในรูปแผนที่ และทำหลักฐานรับรองว่า เป็นดินที่เก็บจากจุดที่เก็บดินในรูปแผนที่นั้น ดินแต่ละจุดมีน้ำหนักไม่น้อยกว่าครึ่งกิโลกรัม แล้วบรรจุหีบห่อส่งให้กรมทรัพยากรธรณีตรวจวิเคราะห์ ถ้าเป็นกรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมที่ดินให้ระบุในหนังสือนำส่งด้วยว่าขอให้กรมทรัพยากรธรณีแจ้งผลการตรวจวิเคราะห์ให้กรมที่ดินทราบโดยตรง

(8) เมื่อได้มีการชั้นสุตรสอบสวนแล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ประกาศตามแบบ ท.ด.25 โดยปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่ ที่ทำการกำนัน และบริเวณที่ดินที่ขออนุญาต มีกำหนดสามสิบวัน ไม่ว่าจะมีผู้คัดค้านหรือไม่ เมื่อครบกำหนดแล้วให้เสนอความเห็นพร้อมเหตุผลว่าสมควรจะอนุญาตหรือไม่ หรือสมควรจะอนุญาตภายในเขตกว้างยาวเนื้อที่เท่าใด พร้อมส่งเรื่องไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายในเจ็ดวัน

การดำเนินการของอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จ และส่งจังหวัดภายในเจ็ดสิบห้าวันนับแต่วันรับคำขอ

เอกสารเรื่องราวการขอและการดำเนินการ (ยกเว้นการเก็บตัวอย่างดิน) ให้จัดทำสามสิบสองชุด

กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด เอกสารเรื่องราวการขอและการดำเนินการให้จัดทำสิบห้าชุด

เนื่องจากปัจจุบันมีราษฎรร้องเรียนเกี่ยวกับการได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการตาม มาตรา 9 เป็นจำนวนมาก คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราขอนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา 9 ได้มี มติในการประชุมครั้งที่ 1/2539 เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2539 ให้เรื่องขออนุญาตตามมาตรา 9 ผ่านความ เห็นชอบขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก่อนทุกราย (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0618/ว 1259 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2539)

สำหรับท้องที่ที่มีการประกาศยกเลิกอำนาจหน้าที่นายอำเภอแล้ว คณะกรรมการพิจารณา เรื่องราขอนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา 9 ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 1/2542 เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2542 ให้จังหวัดขอความเห็นนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอในฐานะผู้ปกครองท้องที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ด้วย (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0718.1/ ว 2573 ลงวันที่ 14 กันยายน 2542)

1.3 การดำเนินการของจังหวัด

(1) กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมที่ดิน เมื่อจังหวัดได้รับเรื่องราขจาก อำเภอ หรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา แล้วให้ตรวจสอบ หาก ปรากฏว่า การดำเนินการถูกต้องตามระเบียบแล้ว ให้จังหวัดส่งเรื่องราขให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในภูมิภาค แห่งละหนึ่งชุด เพื่อตรวจสอบแจ้งหน่วยเหนือและส่งเรื่องที่เหลือทั้งหมดพร้อมความเห็นไปกรมที่ดินภายใน สิบห้าวัน

(2) กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อจังหวัดได้รับเรื่อง ราขจากอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา และตรวจสอบ แล้วเห็นว่า ได้ดำเนินการถูกต้องแล้ว ให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้

1) ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ก. สำนักงานป่าไม้จังหวัด ว่าอยู่ในเขตป่าถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี หรือ เขตป่าสงวนแห่งชาติหรือเขตอุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรืออยู่ในโครงการที่ทางราชการ ป่าไม้จะกำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติ หรือในเขตที่ทางราชการป่าไม้ได้สงวนหวงห้ามไว้หรือไม่ และมีไม้มี ค่าขึ้นอยู่มากน้อย เพียงใด

ข. หน่วยทหารในเขตพื้นที่ ว่าอยู่ในเขตที่มีความสำคัญกับทางยุทธศาสตร์ ประการใดบ้าง จะควรอนุญาตหรือไม่

ค. หน่วยศิลปากรเขตท้องที่ เพื่อทำการตรวจสอบก่อนว่าบริเวณที่ขออนุญาต มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรือเป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์อย่างไร หรือไม่

ง. หน่วยราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามแต่จะเห็นสมควร เช่น แขวงทาง การประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ทำเป็นหนังสือและถ้าต้องส่งทางไปรษณีย์ ให้ส่งโดยลงทะเบียนตอบรับ และให้มีการเร่งรัดขอทราบผลทุกเดือน ถ้าหน่วยงานใดไม่เสนอความเห็น ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ขอให้พิจารณาถือว่าหน่วยงานนั้นให้ความเห็นชอบ ตาม นัยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2529

2) เมื่อได้รับความเห็นจากหน่วยราชการตาม (1) หรือ (2) ครบถ้วน หรือเมื่อ

ครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว ยังไม่ได้รับแจ้งให้นัดประชุมคณะกรรมการประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวัน การอนุญาตหรือไม่อนุญาตของจังหวัดจะต้องดำเนินการให้เสร็จภายในยี่สิบวัน นับแต่วันที่คณะกรรมการมีมติ

(3) เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้อนุญาตแล้วให้แจ้งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทราบด้วย ในกรณีไม่อนุญาต ให้แจ้งให้ผู้ขอทราบ

1.4 การดำเนินการของกรมที่ดิน

(1) ให้ตรวจสอบการดำเนินการของอำเภอ หรือกิ่งอำเภอหรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ หากมีข้อบกพร่องให้แจ้งจังหวัดแก้ไขเพิ่มเติม

(2) ส่งเรื่องราวการขออนุญาตและการดำเนินการ ให้กรรมการคณะหนึ่งชุด เพื่อทำการตรวจสอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานแล้วนำผลการตรวจสอบและความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการในวันประชุม

(3) นัดประชุมคณะกรรมการ กำหนดวันนัดประชุมต้องห่างจากวันที่กรรมการได้รับเรื่องราวเพื่อทำการตรวจสอบตาม (2) ไม่เกินหกสิบวัน

(4) การอนุญาตหรือไม่อนุญาตของกรมที่ดินต้องดำเนินการให้เสร็จภายในยี่สิบวัน นับแต่วันที่คณะกรรมการมีมติ

(5) เมื่ออธิบดีกรมที่ดินได้อนุญาตแล้ว ให้แจ้งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทราบด้วย ในกรณีไม่อนุญาต ให้แจ้งให้ผู้ขอทราบ

2. หลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาต

2.1 ที่ดินที่จะอนุญาตต้องเป็นที่ดินของรัฐ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- (1) ที่ดินซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง
- (2) ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน หากการอนุญาตไม่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของราษฎร และสภาพตำบล รวมทั้งผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาตามกฎหมายไม่ขัดข้อง พนักงานเจ้าหน้าที่จะอนุญาตได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทยแล้ว
- (3) ที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนสิทธิในที่ดินให้แก่รัฐ หรือทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า จนตกเป็นของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน

2.2 การอนุญาตต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ ดังนี้

- (1) ผู้ขออนุญาตต้องเป็นบุคคลหรือนิติบุคคล สัญชาติไทย ประกอบกิจการด้วยตนเอง
- (2) ไม่เป็นอันตรายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินและของเอกชน ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง
- (3) จำนวนเนื้อที่ที่ขออนุญาตในจังหวัดหนึ่งๆ โดยผู้ขอจะขอกี่แห่งก็ตามเมื่อรวมเนื้อที่ทั้งหมดรายหนึ่งๆ ต้องไม่เกิน 10 ไร่ ถ้าผู้ขอรายใดเป็นคู่สมรสของผู้ขออีกรายหนึ่ง หรือของผู้ได้รับอนุญาต เนื้อที่ที่จะอนุญาตเมื่อรวมกันแล้วไม่ควรเกิน 10 ไร่

การขุดตักดินลูกรัง หรือหินผุ นอกจากจะพิจารณาหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้ว ที่ดินที่ขออนุญาตต้องไม่เป็นพื้นที่ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้

(1) ที่ดินที่มีชั้นลูกรังและหินผุอยู่ใต้ผิวดินที่ระดับความลึกมากกว่าสี่สิบห้าเซนติเมตร
(2) พื้นที่ที่มีความลาดชันมากจนเป็นเหตุให้เกิดการพังทลายในบริเวณที่ขุดลูกรังและหินผุหรือบริเวณใกล้เคียง

(3) พื้นที่ที่มีสภาพป่าสมบูรณ์
(4) บริเวณที่มีสภาพที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ทางโบราณคดี หรือทางศิลปกรรมและศาสนสถาน

(5) บริเวณที่มีความงามของธรรมชาติ
(6) แหล่งที่มีซากดึกดำบรรพ์ หรือโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่สำคัญ และหายาก
(7) สถานที่หรือบริเวณที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน
(8) บริเวณที่มีแร่ธาตุที่มีค่าในปริมาณที่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ
(9) บริเวณที่อยู่ใกล้เส้นทางการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำภายในระยะหนึ่งร้อยเมตร

- (10) พืชพันธุ์ที่มีคุณค่าหรือหายาก
- (11) แหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์ป่า
- (12) แหล่งน้ำหรือคุณภาพน้ำ
- (13) มีความลาดชันเกินร้อยละสามสิบห้า

3. การออกใบอนุญาต

3.1 กำหนดเวลาอนุญาต

การอนุญาต ให้อนุญาตตามกำหนดเวลาซึ่งสมควรกับกิจการที่กระทำภายในกำหนดไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันออกใบอนุญาต

3.2 การออกใบอนุญาต

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรอนุญาต ให้ออกใบอนุญาตตามแบบ ท.ด.69 แล้วให้ผู้ได้รับอนุญาตลงชื่อรับทราบและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้หลังใบอนุญาต

3.3 เงื่อนไขในการอนุญาต

ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ดังนี้

- (1) ต้องไม่กระทำให้พื้นดินที่ได้รับอนุญาต หรือพื้นที่ซึ่งติดต่อยึดสภาพตามสมควร เช่น ขุดพื้นดินลึกจากพื้นดินทั่วไปเกินกว่า 5 เมตร
- (2) ต้องไม่กระทำการอันเป็นการรบกวนบุคคลอื่นเช่น ไม่ทำให้เสียงดังเกินสมควร ทำกิจการในเวลาวิกาล หรือวาง หรือตั้งอุปกรณ์ในการทำ หรือวัตถุต่างๆ เป็นการกีดขวางแก่สาธารณชน
- (3) จะโอนสิทธิให้แก่ผู้อื่นไม่ได้ เว้นแต่โอนให้ทายาท หรือตกทอดทางมรดก
- (4) พนักงานเจ้าหน้าที่อาจกำหนดเงื่อนไขใดๆ ในการอนุญาตอีกก็ได้

4. การขอต่อใบอนุญาต

4.1 การยื่นคำขอและหลักฐาน

ผู้ได้รับอนุญาตที่ประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอตามแบบ ท.ด.64 พร้อมสำเนาแผนที่ที่ดินที่ได้รับอนุญาต และสำเนาใบอนุญาต จำนวน 32 ชุด

กรณีพื้นที่ที่ขออนุญาตอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือป่าถาวร ตามมติคณะรัฐมนตรี ผู้ขอจะต้องแนบหลักฐานการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าของพนักงานเจ้าหน้าที่

4.2 ระยะเวลาในการยื่นคำขอ

ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ 240 วัน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาเห็นควรผ่อนผัน

4.3 การดำเนินการ

เมื่อรับคำขอแล้ว เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการดังนี้

(1) ลงบัญชีรับทำการและคุมเรื่อง

(2) ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายไปตรวจสอบบริเวณที่ขอต่ออายุใบอนุญาต และตรวจสอบว่า ในขณะนั้นพื้นที่ที่ขอต่ออายุใบอนุญาต อยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 หรือชั้น 2 ตามมติคณะรัฐมนตรีหรือไม่ และพิจารณาว่าสมควรต่อใบอนุญาตหรือไม่ โดยไม่ต้องดำเนินการการสอบสวนตามแบบ ท.ด.66 ขึ้นสูตรสอบสวนตามแบบ ท.ด.67 และไม่ต้องประกาศตามแบบ ท.ด.25

(3) การไปตรวจสอบตาม (2) สำหรับการขุดตักดินลูกรังให้เก็บตัวอย่างดินจากจุดต่างๆ ที่อาจมองเห็นได้ว่า มีลักษณะแตกต่างกันและอยู่ห่างกันตามสมควรภายในเขตที่ขออนุญาตรวมสี่จุด ให้เจ้าหน้าที่ผู้ขึ้นสูตรสอบสวนแสดงจุดที่เก็บดินให้ปรากฏในรูปแผนที่ และทำหลักฐานรับรองว่า เป็นดินที่เก็บจากจุดที่เก็บดินในรูปแผนที่นั้น ดินแต่ละจุดมีน้ำหนักไม่น้อยกว่าครึ่งกิโลกรัมแล้วบรรจุหีบห่อส่งให้กรมทรัพยากรธรณีตรวจวิเคราะห์ ถ้าเป็นกรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมที่ดิน ให้ระบุในหนังสือนำส่งด้วยว่าขอให้กรมทรัพยากรธรณีแจ้งผลการตรวจวิเคราะห์ให้กรมที่ดินทราบโดยตรง

(4) กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อจังหวัดได้รับเรื่องราวจากอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา และตรวจสอบแล้วเห็นว่า ได้ดำเนินการถูกต้องแล้ว ให้จังหวัดดำเนินการดังนี้

1) ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ก. สำนักงานป่าไม้จังหวัด เพื่อตรวจสอบว่าอยู่ในเขตป่าถาวร ตามมติคณะรัฐมนตรี หรือเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือเขตอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรืออยู่ในโครงการที่ทางราชการป่าไม้จะกำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติ หรือในเขตที่ทางราชการป่าไม้ ไม่ได้สงวนหวงห้ามไว้หรือไม่ และมีไม้มีค่าขึ้นอยู่มากน้อยเพียงใด

ข. หน่วยทหารในเขตพื้นที่ เพื่อตรวจสอบว่าอยู่ในเขตที่มีความสำคัญกับทางยุทธศาสตร์ประการใดบ้าง จะควรอนุญาตหรือไม่

ค. หน่วยศิลปากรเขตท้องที่ เพื่อทำการตรวจสอบก่อนว่าบริเวณที่ขออนุญาตมีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรือเป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์อย่างไรหรือไม่

ง. หน่วยราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามแต่จะเห็นสมควรเช่น แขวงทาง การประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ทำเป็นหนังสือและถ้าจะต้องส่งทางไปรษณีย์ ให้ส่งโดยลงทะเบียนตอบรับ และให้มีการเร่งรัดขอทราบผลทุกเดือน ถ้าหน่วยงานใดไม่เสนอความเห็น ภายในหนึ่งร้อย

แปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือขอให้พิจารณาถือว่าหน่วยงานนั้นให้ความเห็นชอบตามนัยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2529

2) เมื่อได้รับความเห็นจากหน่วยราชการตาม 1) ครบถ้วน หรือเมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว ยังไม่ได้รับแจ้งให้นัดประชุมคณะกรรมการประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวัน การอนุญาตหรือไม่อนุญาตของจังหวัดจะต้องดำเนินการให้เสร็จภายในยี่สิบวัน นับแต่วันที่คณะกรรมการ มีมติ

3) เมื่ออธิบดีกรมที่ดินหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีได้อนุญาตแล้ว ให้แจ้งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทราบด้วย ในกรณีไม่อนุญาต ให้แจ้งให้ผู้ขอทราบ

5. การเพิกถอนใบอนุญาต

เมื่อใดก็ตาม ที่ผู้ได้รับอนุญาตไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในใบอนุญาต หรือคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามข้อ 24 วรรคหนึ่ง และข้อ 25 หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่า หากผู้รับอนุญาตประกอบกิจการตามที่ได้รับอนุญาตต่อไป อาจเกิดอันตราย หรือความเสียหายร้ายแรงขึ้นได้ รวมทั้งการจัดทำข้อมูลรายงาน (แบบ สว.6) เท็จ อันส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมโดยรอบให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาเพิกถอนการอนุญาตทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนได้แล้วแต่จะเห็นสมควร

6. อัตราค่าตอบแทน

ผู้ได้รับอนุญาตตามมาตรา 9 ต้องเสียค่าตอบแทนตามมาตรา 9 ทวิ ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

(1) เสียค่าตอบแทนให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด

(2) ค่าตอบแทนเสียเป็นรายปี

(3) ตามวิธีการและอัตราที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติจังหวัด แต่ไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อบัญญัติจังหวัดเป็นเรื่องของสภาจังหวัด ที่จะประชุมออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีการเรียกเก็บค่าตอบแทน และอัตราค่าตอบแทนที่จะเรียกเก็บ เช่น เรียกเก็บตามจำนวนเนื้อที่เป็นไร่ งาน วา ที่ขออนุญาต หรือเรียกเก็บตามปริมาณที่ผลิตทรัพยากรในที่ดินนั้นได้ เช่น เรียกเก็บเป็น ลูกบาศก์เมตร ตามจำนวนของดินลูกรังที่ขุดขึ้นมา

บัญชีท้ายประมวลกฎหมายที่ดินมีดังนี้

(1) ค่าตอบแทนในการอนุญาตตามมาตรา 9 (1) ไร่ละ 1,000 บาท ต่อปี ในกรณีที่ขออนุญาตเข้าครอบครองที่ดินของรัฐ เข้ากั้นสร้างหรือเผาป่าในบริเวณที่ดินของรัฐ

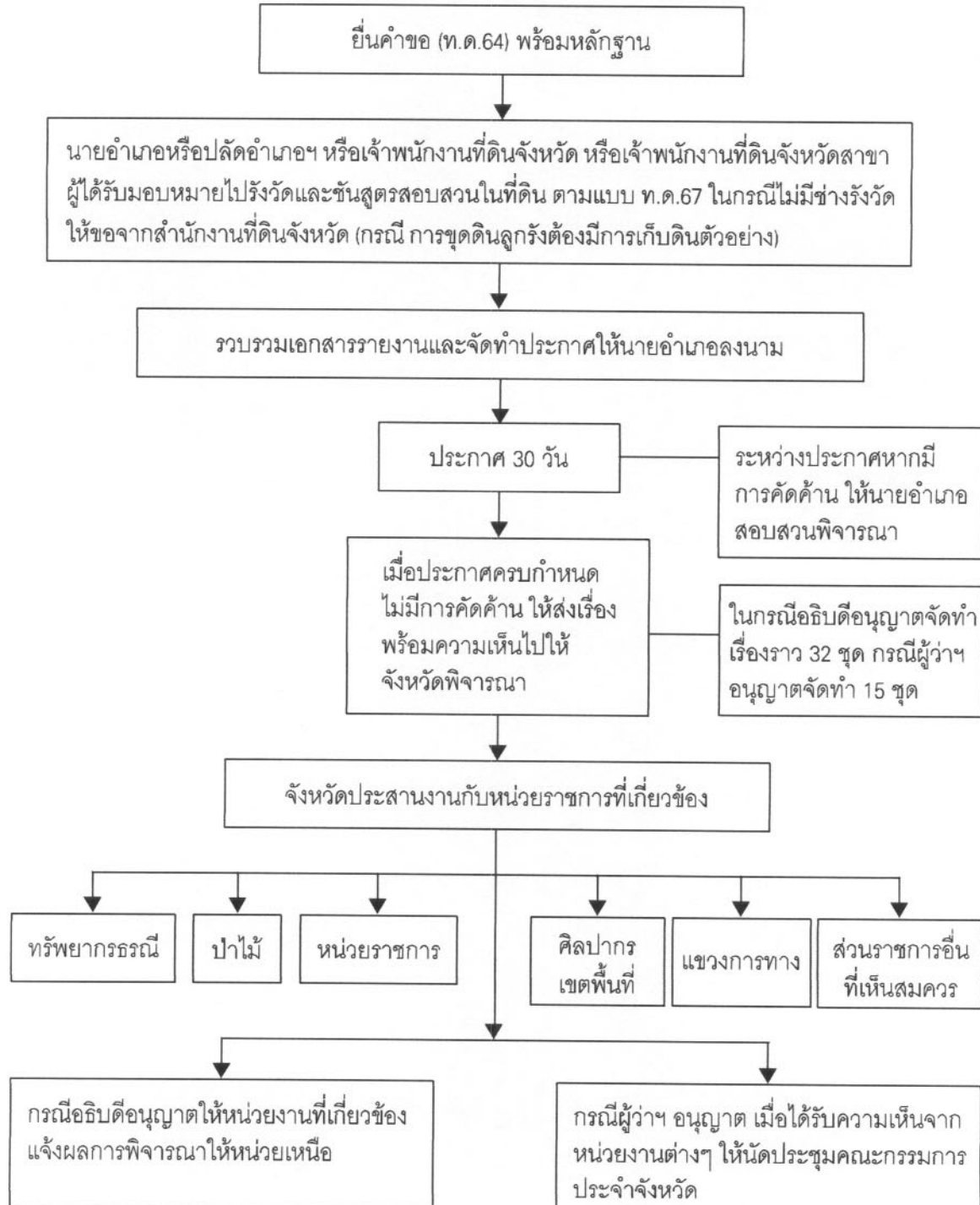
(2) ตามมาตรา 9 (2) หรือ (3)

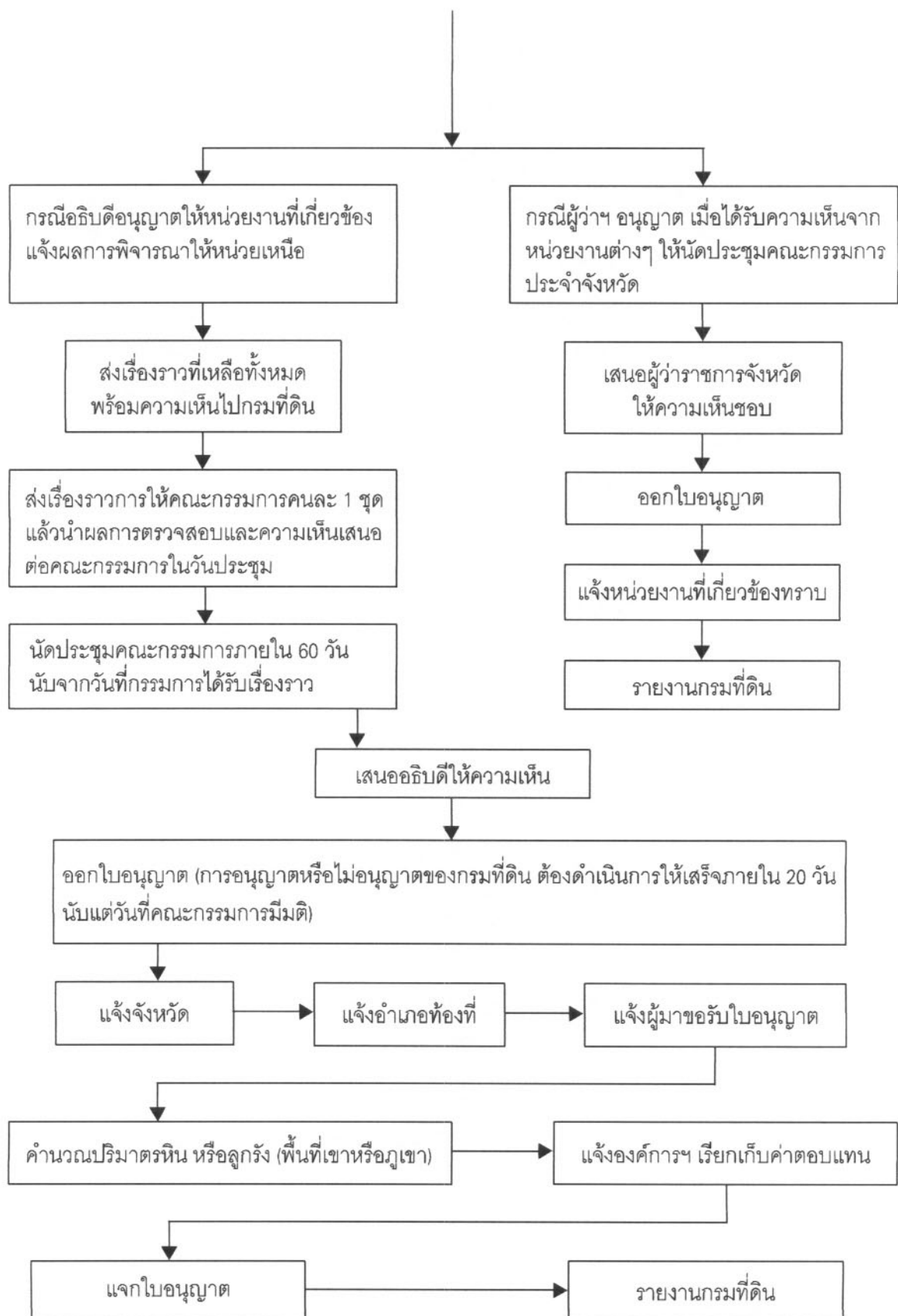
ก. การขุดหรือดูดทราย ลูกบาศก์เมตรละ 28 บาท

ข. การขุดดินหรือลูกรัง หรืออื่นๆ ไร่ละ 10,000 บาทต่อปี หรือลูกบาศก์เมตรละ 10

บาท

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน การขออนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

บทที่ 8

การขอสัมปทานตามมาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

1. ความหมาย

การขอสัมปทานในที่ดินของรัฐ หมายถึง การขอใช้ที่ดินของรัฐซึ่งไม่ได้มีผู้ใดมีสิทธิครอบครองในระยะเวลาอันจำกัด ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจอนุญาต

2. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 12 ว่าด้วยการให้สัมปทาน ให้ หรือให้ใช้ในระยะเวลาอันจำกัดในที่ดินของรัฐ

2. กฎกระทรวงฉบับที่ 12 (พ.ศ.2500) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ว่าด้วยการขอสัมปทานในที่ดินของรัฐ

3. กฎกระทรวงฉบับที่ 13 (พ.ศ.2503) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ว่าด้วยการแก้ความในข้อ 5 แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 12 (พ.ศ.2500)

4. กฎกระทรวงฉบับที่ 21 (พ.ศ.2515) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการให้สัมปทานที่ดิน

5. กฎกระทรวงฉบับที่ 47 (พ.ศ.2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ว่าด้วยค่าธรรมเนียม

6. คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 194/2501 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2501 เรื่อง ระเบียบการให้สัมปทานในที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน

7. คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 330/2539 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2539 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขอสัมปทานตามมาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

8. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนเกี่ยวกับการขอสัมปทานใช้ที่ดิน การค้าที่ดิน การขอได้มาซึ่งที่ดินเพื่อการศาสนา และการขอได้มาซึ่งที่ดินของคนต่างด้าวที่ได้รับมรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรม พ.ศ.2543

3. หลักเกณฑ์และวิธีการ

หลักเกณฑ์และวิธีการให้สัมปทาน หรือให้ใช้ที่ดินของรัฐ ซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 12 (พ.ศ.2500) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 13 พ.ศ.2503) และฉบับที่ 21 (พ.ศ.2515) ประกอบกับคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 194/2501 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2501 สรุปได้ดังนี้

1. การยื่นคำขอ

(1) ผู้ขอยื่นคำขอตามแบบพิมพ์ ท.ด.73 ต่อนายอำเภอท้องที่ 5 ชุด พร้อมด้วยแผนที่ 10 ชุด (เอกสารแนบท้ายหมายเลข 1)

(2) แผนที่ที่ดินตามข้อ 1 ต้องแสดงเขตที่ดินและภูมิประเทศในบริเวณที่ขอสัมปทาน มี

รัศมีห่างจากเขตที่ดินออกไปด้านละอย่างน้อย 300 เมตร และให้แสดงว่ามีสิ่งปลูกสร้างพืชพันธุ์ไม้ หรือ ทรัพยากรมีค่าอย่างใดบ้างหรือไม่ กับแสดงแผนผังที่จะใช้ที่ดินนั้นกระทำการโดยละเอียด

(3) กรณีที่ดินที่ขอสัมปทานมีพื้นที่คาบเกี่ยวกัน 2 อำเภอ ให้ยื่นคำขอต่อนายอำเภอท้องที่ ซึ่งมีที่ดินส่วนใหญ่ตั้งอยู่แล้วให้นายอำเภอท้องที่ส่งเรื่องราวไปให้นายอำเภอท้องที่อีกที่หนึ่งร่วมออกความเห็น (หนังสือกรมที่ดิน ที่ 6842/2505 ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2505)

2. การดำเนินการของอำเภอ

(1) เมื่อผู้ขอคำขอพร้อมด้วยแผนที่มายื่น ให้อำเภอตรวจคำขอและแผนที่ว่ามีรายการ และจำนวนครบถ้วนหรือไม่ เมื่อไม่มีข้อบกพร่องให้ลงบัญชีตามแบบ ท.ด.65

การลงบัญชีให้ลงตามลำดับตั้งแต่เลข 1 ไปจนหมด พ.ศ. เมื่อขึ้น พ.ศ. ใหม่ ให้เขียนไว้ที่ กลางหน้ากระดาษให้ทราบว่า พ.ศ. เท่าใดแล้ว ตั้งต้นใหม่ด้วยเลข 1

เมื่อลงบัญชีแล้วให้นำเลขที่ตามบัญชีมาลงในช่องเลขที่ในคำขอ โดยเขียนเลขที่หน้า พ.ศ. เช่น 1/2500

(2) เมื่อนายอำเภอท้องที่รับคำขอแล้ว ให้ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง พร้อม วัตถุประสงค์ และเหตุผลในการขอสัมปทานตามแบบพิมพ์ ท.ด.66

(3) มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ออกไปทำการรังวัดชั้นสูตรสอบสวน โดยใช้แบบพิมพ์ ท.ด.67 ผู้ที่ไปทำการรังวัดชั้นสูตรสอบสวนต้องเป็นช่างรังวัด (หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0607/ว.20333 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2521)

(4) เมื่อดำเนินการรังวัดชั้นสูตรสอบสวนเสร็จให้นายอำเภอประกาศตามแบบพิมพ์ท.ด.25 มีกำหนด 30 วัน ปิดประกาศ ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนันและบริเวณที่ดิน เมื่อครบกำหนดแล้วจะมีผู้คัดค้านหรือไม่ก็ตาม ให้อำเภอเสนอความเห็นพร้อมส่งเรื่องไปจังหวัด

3. การดำเนินการของจังหวัด

(1) ตรวจสอบขั้นตอนการดำเนินการของอำเภอว่าครบถ้วนถูกต้องแล้วหรือไม่ หากมีข้อ บกพร่องให้แจ้งอำเภอแก้ไขเพิ่มเติม

(2) ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ป่าไม้ ฝ่ายทหาร ฯลฯ (หน่วยงานเจ้า สังกัดของคณะกรรมการ)

(3) เมื่อส่วนราชการที่เกี่ยวข้องแจ้งผลมาครบแล้ว เจ้าหน้าที่นัดประชุมคณะกรรมการ พิจารณาเรื่องราวขอสัมปทานตามมาตรา 12 ประจําจังหวัด (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0604/ว.398 ลงวันที่ 14 กันยายน 2516)

(4) จังหวัดส่งเรื่องราวทั้งหมดพร้อมกับความเห็นของคณะกรรมการ (มติที่ประชุม) และ ความเห็นของจังหวัดไปยังกรมที่ดิน

4. การดำเนินการของกรมที่ดิน

(1) ตรวจสอบขั้นตอนการดำเนินการของอำเภอและจังหวัดว่าครบถ้วน ถูกต้องหรือไม่ หากมีข้อบกพร่องแจ้งให้จังหวัดแก้ไขเพิ่มเติม

(2) เจ้าหน้าที่นัดประชุมคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขอสัมปทานตามมาตรา 12 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 330/2539 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2539

(3) นำเรื่องทั้งหมดพร้อมมติที่ประชุมและความเห็นเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งการ

5. หลักเกณฑ์การให้สัมปทาน

การให้สัมปทานที่ดินนั้น มีหลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ คือ

(1) เกี่ยวกับความประพฤติของผู้ขอ ต้องมีความประพฤติดี ซึ่งอาจจะทราบจากการสอบถามผู้ปกครองท้องที่ที่ผู้นั้นอาศัยอยู่ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(2) ผู้ขอจะต้องเป็นผู้มีความสามารถ คือมีความรอบรู้ในการที่จะดำเนินการเกี่ยวกับกิจการสัมปทานนั้น เช่น ถ้าขอสัมปทานทางการเกษตรก็ควรจะได้มีการสอบสวนกันว่าผู้นั้นมีประสบการณ์ในการทำงานในด้านนั้น มีความสามารถในการเกษตรกรรมมากน้อยเพียงใด และผู้นั้นจะต้องมีปัจจัยที่จะกระทำการกิจการที่รับสัมปทานให้เป็นผลสำเร็จได้ ปัจจัยในที่นี้หมายถึงเงินทุน ในกรณีที่ขอสัมปทานที่ดินเป็นจำนวน 10,000 ไร่ 1,000 ไร่ ผู้ขอจะต้องแสดงถึงทุนทรัพย์ให้เห็นว่าตนนั้นมีทุนรอนพอที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการเกษตรกรรมนั้นได้

(3) เกี่ยวกับที่ดิน ที่ดินที่จะอนุญาตนั้นจะต้องสมควรกับกิจการที่ขอสัมปทาน เช่น ขอสัมปทานเพื่อปลูกปาล์ม พื้นที่ก็ต้องมากพอสมควรเพื่อให้ผู้ขอได้ประโยชน์ในการปลูกปาล์ม หรือปลูกชาดั่งที่ให้ตัวอย่างไปแล้ว เป็นจำนวน 10,000 ไร่เศษ เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมในการทำประโยชน์เกี่ยวกับการทำเกษตรนั้นๆ และกิจการนั้นก็จะต้องไม่เป็นที่เสื่อมเสียแก่เศรษฐกิจของประเทศ คือว่าในการทำเกษตรที่ดี ในกรณีที่จะเป็นที่เสื่อมเสียแก่ประเทศได้นั้น อาจจะมีได้ เช่น การปลูกพืชบางอย่าง ซึ่งสมมุติว่า ทางการไม่พึงประสงค์ให้ปลูกเพราะมันจะล้นตลาด มันจะทำให้เกิดความเสียหายกระทบกระเทือนถึงชาวไร่ ชาวนา ซึ่งปลูกอยู่แล้ว กรณีอย่างนี้ก็อาจจะถือได้ว่าก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศได้เหมือนกัน นอกจากนี้ การให้สัมปทานนี้ต้องไม่เป็นอันตรายแก่ทรัพย์สิน หรือขัดต่อสวัสดิภาพของประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงที่ดินนั้น

ในกรณีขอสัมปทานที่ดินซึ่งถูกกันออกจากที่ดินที่ทางราชการไม่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ผู้ขอสัมปทานจะต้องเป็นผู้ซึ่งได้ครอบครองที่ดินนั้น

6. อายุสัมปทาน

ในการให้สัมปทานนั้น รัฐมนตรีมีอำนาจอนุญาตได้ไม่เกิน 20 ปี ในกรณีที่จะให้สัมปทานแก่ผู้ใดเกิน 20 ปี แต่ไม่เกิน 50 ปี ต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อนเป็นรายๆ ไป

ในการให้สัมปทานนี้ รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขใดๆ ไว้ในสัมปทานได้ เช่น ผู้รับสัมปทานจะต้องจัดคืนที่ดินปรับปรุงที่ดินให้อยู่ในสภาพเดิม

7. สัมปทานบัตร

สัมปทานบัตรให้จัดทำเป็นสื่อบับ เก็บรักษาไว้ที่กรมที่ดินหนึ่งฉบับจังหวัดและอำเภอท้องที่แห่งละหนึ่งฉบับ และให้ผู้รับสัมปทานถือไว้หนึ่งฉบับ

8. การขอเลิก ขอรับมรดก ขอรับโอนสัมปทาน

(1) ถ้าผู้รับสัมปทานไม่มีความประสงค์จะกระทำการที่ได้รับสัมปทานต่อไป ก็ให้ยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีโดยผ่านนายอำเภอท้องที่ตามลำดับ และให้สัมปทานนั้นสิ้นอายุนับแต่วันที่รัฐมนตรีอนุมัติ

(2) ในกรณีที่ผู้รับสัมปทานเป็นบุคคลธรรมดา เมื่อผู้รับสัมปทานถึงแก่กรรม ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียคนใดมีความประสงค์จะถือสัมปทานนั้นต่อไป ให้ยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีตามแบบ ท.ด.73 โดยผ่านนายอำเภอท้องที่ตามลำดับ ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ผู้รับสัมปทานนั้นถึงแก่กรรม ถ้าไม่มีผู้ใดยื่นเรื่องราวภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าสัมปทานนั้นสิ้นอายุในวันที่ครบกำหนด 90 วัน

(3) ถ้าผู้รับสัมปทานมีความประสงค์จะโอนสัมปทานให้แก่ผู้อื่น ให้ผู้โอนและผู้รับโอนยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีโดยผ่านนายอำเภอท้องที่ตามลำดับเมื่อรัฐมนตรีพิจารณาเห็นควรก็อนุญาตให้โอนได้ ผู้รับโอนย่อมได้รับช่วงสิทธิและหน้าที่ในกิจการของสัมปทานนั้นต่อไปเท่าที่ผู้รับสัมปทานเดิมมีอยู่

4. อัตราค่าธรรมเนียม

ผู้ได้รับอนุญาตให้สัมปทานในที่ดินของรัฐ ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 47 (พ.ศ.2541) ข้อ 2 ดังนี้

(1) ค่าธรรมเนียมในการขอสัมปทาน	รายละ 500 บาท
(2) ค่าสัมปทานปีหนึ่ง	ไร่ละ 20 บาท
เศษของไร่ให้คิดเป็นหนึ่งไร่	

บทที่ 9

การพิจารณาอนุญาตให้ดูทราย

การขออนุญาตดูทรายเป็นการขอเข้าไปประกอบกิจการในที่ดินของรัฐ ตามมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน คือ เป็นการทาลายหรือทำให้เสื่อมสภาพที่ทราย ซึ่งเป็นบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2523 เรื่อง กำหนดบริเวณที่หวงห้ามตามมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งเดิมอยู่ในอำนาจหน้าที่ของ กองตรวจราชการและเรื่องวาร้องทุกข์ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย แต่เนื่องจากมีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 กระทรวงมหาดไทยจึงได้ปรับบทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของ กระทรวงมหาดไทย โดยได้ตัดโอนงานตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูทราย พ.ศ.2523 ให้กรมที่ดินดำเนินการตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 กรมที่ดินจึงได้แก้ไขปรับปรุงระเบียบ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูทราย พ.ศ.2523 เสียใหม่เป็นระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูทราย พ.ศ.2546 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 120 ตอน 65 ง วันที่ 11 มิถุนายน 2546 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

พนักงานเจ้าหน้าที่ในการอนุญาต

ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการอนุญาต โดยการอนุญาตรายหนึ่งๆ ไม่ควรเกิน 5 ไร่ ใบอนุญาตให้มีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต

หลักเกณฑ์และวิธีการ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการขออนุญาตดูทราย ได้กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูทราย พ.ศ.2546 สรุปได้ดังนี้

1. การยื่นคำขอและดำเนินการ

1.1 การยื่นคำขอ

(1) ให้ผู้ยื่นคำขอตามแบบ ท.ด.64 พร้อมด้วยแผนที่ที่ดินบริเวณที่ขออนุญาตต่อนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่

(2) ให้จัดทำแผนที่ประกอบคำขออนุญาต ตามหลักวิชาการรังวัดและทำแผนที่ โดยระบุตำแหน่งพื้นที่ที่ขออนุญาตด้วยค่าพิกัดจาก U T M (UNIVERSAL TRANSVERSE MERCATOR) หรือระบบเดิมแล้วแต่กรณี และใช้มาตราส่วน 1 : 4,000 เป็นหลัก นำแผนที่ลงที่หมายในระวางแผนที่ของกรมที่ดินและลงที่หมายในแผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1 : 50,000 ของกรมแผนที่ทหาร ซึ่งแสดงขอบเขตและเส้นชั้นความสูง ให้จัดทำลงบนกระดาษ 21 × 29.7 ซม. (ขนาดกระดาษ A4)

(3) ในกรณีบริเวณพื้นที่ที่ขออนุญาต ไม่มีหมุดหลักฐานแผนที่ ก็ให้ทำการรังวัดเพื่อหาตำแหน่งของพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือกำหนดตำแหน่งโดยการรับสัญญาณดาวเทียม GPS (Global Positioning System)

แผนที่แสดงบริเวณที่ขออนุญาตดูทราย ให้แสดงให้เห็นว่าบริเวณใกล้เคียงระยะ 500 เมตร มีถาวรวัตถุหรือสิ่งปลูกสร้าง โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรือเป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือไม่ อย่างไร อยู่ห่างจากทางหลวงสายประธานเท่าใดโดยให้ผู้จัดทำแผนที่และผู้ขออนุญาตลงชื่อรับรองความถูกต้องของแผนที่ด้วย

(4) ทุกมุมเขตของบริเวณพื้นที่ที่ขออนุญาต ให้ผู้ขออนุญาตปักหลักคอนกรีตให้มีความคงทนถาวรตลอดอายุการขออนุญาต สูงเหนือพื้นดินประมาณ 1.50 เมตร ทาสีขาว-แดง ให้เห็นได้ชัดเจน หากเป็นกรณีขออนุญาตในแม่น้ำ ให้วางทุ่นสีที่สามารถมองเห็นได้ชัดทั้ง 4 มุม พร้อมปักหลักบนฝั่งพื้นดินเป็นหลักสำหรับใช้เล็งความถูกต้องของแนวทุ่น

(5) ให้จัดทำแผนที่สังเขปและภาพถ่าย แสดงเส้นทางเข้า - ออก เส้นทางขนทราย เส้นทางขึ้น - ลงบริเวณที่ขออนุญาต บริเวณริมตลิ่งและหลักเล็ง (ขาว - แดง) บริเวณที่ขออนุญาตที่ปรากฏในแม่น้ำต้องแสดงให้เห็นถึงขอบเขตพื้นที่ที่ขออนุญาต โดยให้มีการวางทุ่นสีทั้ง 4 มุม พร้อมทั้งภาพถ่ายอุปกรณ์เครื่องจักรหรือเรือที่ใช้ดูทราย

(6) การจัดทำแผนที่และภาพถ่ายบริเวณที่ขออนุญาตเพื่อประกอบการพิจารณาให้จัดทำเสนอด้วย Power Point ส่งไปยังกรมที่ดินพร้อมเอกสารหลักฐานต่างๆ ตามที่ระเบียบฯ กำหนด (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 1046 ลงวันที่ 25 มีนาคม 47)

(7) ในกรณีที่มีการขออนุญาตดูทรายไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่นใด ก็ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ ด้วย

1.2 การดำเนินการของหน่วยงานที่รับคำขอ (อำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา)

(1) ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบบริเวณที่ขออนุญาตดูทราย ว่าอยู่ใน Zoning ที่จังหวัดได้กำหนดเป็นบริเวณที่จะสามารถให้ดูทรายได้หรือไม่ (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 3132 ลงวันที่ 16 กันยายน 2547)

(2) เมื่อสอบสวนแล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีการขออนุญาต ออกไปชั้นสุดตรวจสอบที่ดินที่ขออนุญาตดูทรายว่า ที่ดินที่ขออนุญาตดูทรายเป็นที่ดินประเภทใด สภาพลักษณะของที่ดินเป็นอย่างไร มีโบราณวัตถุ โบราณสถาน สิ่งก่อสร้างหรือสถานที่ราชการอยู่ใกล้เคียงหรือไม่ หากอนุญาตให้ผู้ขอทำการดูทรายแล้วจะเกิดปัญหาในภายหลังหรือไม่ ให้แล้วเสร็จภายในห้าวัน ถ้านายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาเห็นว่าไม่ควรอนุญาตให้ทำการดูทรายก็ให้รายงานจังหวัดภายในห้าวันนับแต่วันที่เห็นว่าไม่ควรอนุญาต

(3) เมื่อชั้นสุดตรวจสอบที่ดินแล้ว ถ้านายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา เห็นว่าควรอนุญาตให้ประกาศโดยปิดประกาศไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ที่ทำการกำนัน ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และที่บริเวณใกล้เคียง หรือในที่ดินนั้นมีกำหนดสามสิบวันหากไม่มีการขัดข้องหรือคัดค้านอย่างใด ให้รายงานส่งเรื่องและชี้แจงไปจังหวัดภายในสามวัน

ถ้ามีการคัดค้านหรือขัดข้องประการใด ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาสอบสวนพิจารณาเสร็จแล้ว รายงานจังหวัดภายในสิบวันนับแต่วันครบกำหนดประกาศการขออนุญาต

1.3 การดำเนินการของสำนักงานที่ดินจังหวัด

เมื่อสำนักงานที่ดินจังหวัดได้รับเรื่องราวจากอำเภอ กิ่งอำเภอ หรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขาแล้วให้นัดคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบพื้นที่และประชุมพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับเรื่องจากอำเภอหรือกิ่งอำเภอหรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา โดยถือหลักเกณฑ์ดังนี้

- ในด้านวิชาการ เช่น ความเสียหายแก่สภาพตลิ่ง สภาพธรรมชาติของลำน้ำ
- ในด้านการปกครอง เช่น ความเดือดร้อนของราษฎร ความเสียหายทางเศรษฐกิจ หรือทรัพยากรธรรมชาติ และให้ได้รับความเห็นชอบจากสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่ที่ขออนุญาต
- แม่น้ำลำคลอง แบ่งเขตแดนระหว่างประเทศ ในกรณีขออนุญาตุดทรายในแม่น้ำระหว่างประเทศ เพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นไปด้วยดี ขอให้จังหวัดเชิญคณะกรรมการร่วมระหว่างประเทศเข้าร่วมตรวจสอบพื้นที่ที่ขออนุญาต และเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตใหุ้ดทรายประจำจังหวัดด้วย (หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0511.3/ว 09771 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2549)

ปัจจุบัน กพด.ได้มอบให้คณะกรรมการพิจารณาแล้วทุกจังหวัด ยกเว้นกรุงเทพมหานคร และกรณีที่ยื่นขออนุญาตในแม่น้ำแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศ

(1) กรณีการพิจารณาอยู่ในอำนาจของ กพด.

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วให้จังหวัดรวบรวมเรื่องราวเสนอ กพด. เมื่อ กพด. พิจารณาเรื่องราวที่จังหวัดเสนอแล้ว ให้ กพด.แจ้งผลการพิจารณาพร้อมส่งเรื่องราวคืนจังหวัด ภายในห้าวันนับแต่วันประชุมเสร็จ เมื่อจังหวัดได้รับแจ้งมติ กพด. และเรื่องราว ซึ่ง กพด. พิจารณาอนุญาตแล้ว ก่อนที่จังหวัดจะออกใบอนุญาตให้ตรวจสอบว่ามีใบอนุญาตจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องครบถ้วนหรือไม่ ถ้าเห็นว่าครบถ้วนให้จังหวัดออกใบอนุญาตภายในสามสิบวันนับแต่วันที่จังหวัดได้รับแจ้งมติ กพด.

เมื่อ กพด. มีมติอนุญาตหรืออนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตแล้ว ให้ผู้ขอรับอนุญาตดำเนินการยื่นคำขอรับใบอนุญาตหรือคำขอต่ออายุใบอนุญาตแล้วแต่กรณี ภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันทราบมติอนุญาต หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ผู้ขอรับอนุญาตไม่ดำเนินการยื่นคำขอ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่าผู้ขอรับอนุญาตไม่ประสงค์จะดำเนินการต่อไป และให้งดเว้นการออกใบอนุญาต

(2) กรณี กพด. มอบอำนาจการพิจารณาอนุญาตใหุ้ดทรายแก่คณะกรรมการ

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้ว จังหวัดต้องดำเนินการตามมติที่ประชุม ภายในสิบวันนับแต่ประชุมเสร็จ และรวบรวมเรื่องราวและรายงานการประชุมและบัญชีรายงานผลจำนวน 15 ชุด ให้ กพด.ทราบ

เมื่อคณะกรรมการมีมติอนุญาตหรืออนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตแล้ว ให้ผู้ขอรับอนุญาตดำเนินการยื่นคำขอรับใบอนุญาตหรือคำขอต่ออายุใบอนุญาตแล้วแต่กรณีภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันทราบมติอนุญาต หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ผู้ขอรับอนุญาตไม่ดำเนินการยื่นคำขอ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่าผู้ขอรับอนุญาตไม่ประสงค์จะดำเนินการต่อไปและให้งดเว้นการออกใบอนุญาต

การปฏิบัติตามเงื่อนไขหลังใบอนุญาต

ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขหลังใบอนุญาต หากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข อาจถูกสั่งระงับการดูทราย (โดยเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากจังหวัด) และพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ออกใบอนุญาตมีอำนาจสั่งให้หยุดทำการดูทรายทันทีและจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตด้วยก็ได้

ค่าตอบแทน

ผู้ได้รับอนุญาตให้ดูทรายต้องเสียค่าตอบแทนตามมาตรา 9 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินตามหลักเกณฑ์ดังนี้

- (1) เสียค่าตอบแทนให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (2) เสียค่าตอบแทนเป็นรายปี
- (3) ตามวิธีการและอัตราที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติจังหวัด แต่ไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน คือ การขุดหรือดูทราย ลูกบาศก์เมตรละ 28 บาท